

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ: Αξιολόγηση Πιστοληπτικών Κριτηρίων
Στεγαστικών-Καταναλωτικών Δανείων: Εμπειρική Διερεύνηση στις
Ελληνικές Τράπεζες**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ

**ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ:
ΝΕΓΚΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ**

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ, 2012

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ: Αξιολόγηση Πιστοληπτικών Κριτηρίων
Στεγαστικών-Καταναλωτικών Δανείων: Εμπειρική Διερεύνηση στις
Ελληνικές Τράπεζες**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ:
ΝΕΓΚΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ, 2012

Περίληψη

Η εργασία αυτή πραγματεύεται τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποίησαν οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες τα κριτήρια αξιολόγησης των ιδιωτών δανειοληπτών χρησιμοποιώντας εμπειρικά δεδομένα από το 2005 έως το 2012. Στις Η.Π.Α. αποδείχτηκε πως έγινε εσφαλμένη αξιολόγηση σε πολλές περιπτώσεις δανείων, κυρίως ενυπόθηκων. Το αποτέλεσμα ήταν να αδυνατούν οι δανειζόμενοι να αποπληρώσουν το χρέος τους και οι τράπεζες να μην μπορούν να λάβουν τα οφειλόμενα ακόμα και σε περιπτώσεις όπου υπήρχαν υποθηκευμένα ακίνητα, λόγω της μη ρεαλιστικής εκτίμησης των ακινήτων που οδήγησε σε ραγδαία πτώση των τιμών τους. Η γενικευμένη αυτή κατάσταση με τη σειρά της, είχε ως αποτέλεσμα την κατάρρευση πολύπλοκων χρηματοπιστωτικών προϊόντων που είχαν ως βάση τα ενυπόθηκα δάνεια. Σύμφωνα με τις έρευνες της γερουσίας και με ακαδημαϊκούς τα αίτια της λανθασμένης αξιολόγησης ήταν ο υπερβολικός ανταγωνισμός και ο κορεσμός της αγοράς, οι προσωπικές επιδιώξεις τραπεζικών στελεχών, ο ηθικός κίνδυνος και η απορύθμιση του Αμερικανικού τραπεζικού συστήματος. Στην Ελλάδα με βάση τα στοιχεία δύο ερευνών της Τράπεζας της Ελλάδος τα δεδομένα των οποίων αξιοποιήθηκαν και στην εργασία σε συνδυασμό με άλλα στατιστικά δεδομένα παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο, με διαφορετική όμως μορφή λόγω της απουσίας ιδιαίτερα πολύπλοκων χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Τα αίτια όμως είναι κοινά με εξαίρεση την απορύθμιση, επίσης το πρόβλημα ρευστότητας των τραπεζών είναι και στην Ελλάδα υπαρκτό. Ακόμα φαίνεται η μεταστροφή από την αθρόα χρηματοδότηση ιδιωτών σε περιορισμένη παροχή ρευστότητας κυρίως σε στεγαστικά δάνεια τα οποία φέρουν εξασφάλιση την υποθήκη του ακινήτου.

Abstract

“The purpose of this paper is to identify the use of credit evaluation criteria concerning private loans, by the Greek commercial banks. The research is conducted with the use of empirical data from 2005 until 2012. In the U.S. it has been proven that many private loan applications were misevaluated, mainly in cases of sub mortgaged loans, resulting in providing loans to people that did not meet the necessary requirements. This resulted in the inability of the loan receivers to meet their payments and consequently the banks in credit defaults even in cases where a mortgage existed, due to the real estate price dropout and unrealistic real estate property price evaluation. This general phenomenon led to the collapse of complex financial products that derived from mortgaged loans and their subsidiaries. Based on the investigations of the U.S. senate and academic research the reasons of the misevaluation were the extreme competition of the private banking sector due to market saturation, the personal expectations of banking executives, the “moral hazard” and the deregulation of the American banking sector. In Greece misevaluation is also present in private commercial banking as depicted in two researches conducted by the Bank of Greece, however the problem has a different nature due to the lack of complex financial products. Data from these researches were also used in this paper as well. With the exception of the deregulation the reasons of the problem are common as well as its impact on the ability of private commercial banks to provide financial liquidity. Furthermore, commercial banks in Greece have switched their private loans policy from providing abundant liquidity to minimizing their activities in this sector, providing mainly housing loans which are combined with the safety buffer of the house mortgage.”

Ευχαριστίες

Η εργασία αυτή ξεκίνησε και τελείωσε μέσα στο ακαδημαϊκό έτος 2011-2012. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Επιβλέποντα Καθηγητή μου Χρήστο Νεγκάκη για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, δίνοντας μου τη δυνατότητα να εκπονήσω τη διπλωματική μου εργασία στον επιστημονικό αυτό τομέα. Επίσης, θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για τη διάθεση του να με βοηθήσει και να μου λύσει οποιαδήποτε απορία, οποιαδήποτε στιγμή τη χρειαζόμουν. Ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου για την ηθική και οικονομική συμπαράσταση όχι μόνο κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	5
Ευχαριστίες	6
Περιεχόμενα.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	9
Εισαγωγή	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	13
Επισκόπηση Βιβλιογραφίας.....	13
2.1 Το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης: πιθανές αιτίες, εξάπλωση και ο ρόλος της πιστοληπτικής αξιολόγησης.....	13
2.2 Τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και η εξέλιξή τους, η σταδιακή άρση του διαχωρισμού ανάμεσα σε χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές και οι επιπτώσεις στην πιστοληπτική αξιολόγηση.....	14
2.3 Η πιθανή ανάγκη αλλαγής της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και βελτίωσης των μηχανισμών αξιολόγησης	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	27
Θεσμικό Πλαίσιο	27
3.1 Άρθρα του Ν.3869/2010 σχετικά με την ενημέρωση του καταναλωτή όσον αφορά τις συμβάσεις πίστωσης.....	27
3.2 Άρθρα του Ν.3869/2010 σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή και τη ρύθμιση ή τακτοποίηση οφειλών όσον αφορά τις συμβάσεις πίστωσης.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	43
Εμπειρική Ανάλυση	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	86
Συμπεράσματα	86

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή

Η χρηματοοικονομική κρίση που ξεκίνησε από το τραπεζικό σύστημα στις Η.Π.Α. και επεκτάθηκε στην παγκόσμια πραγματική οικονομία δεν έχει ολοκληρώσει τον κύκλο της και ο οικονομικός όλος των χωρών, όπως και η δική μας, πληρώνουν βαρύτατο τίμημα για την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε τομείς αδιαφανείς και χωρίς εποπτεία.

Η κρίση που εκδηλώθηκε τη λεγόμενη «Μαύρη Παρασκευή» στις 24 Οκτωβρίου του 2008 ξεκίνησε από τα χρηματιστήρια των ΗΠΑ. Η κατάρρευση γνωστών χρηματοπιστωτικών κολοσσών, όπως η Lehman Brothers, πυροδότησε πανικό και ανησυχία στους επενδυτές, ενώ αρκετοί είχαν ήδη χάσει τα χρήματά τους ως αποτέλεσμα λανθασμένων τοποθετήσεων.

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που αποδίδουν την κατάσταση αυτή στην ευρεία διάδοση των παραγώγων στα αμερικανικά χρηματιστήρια. Οι δραστηριότητες μόχλευσης δημιούργησαν μια «παράλογη τάση» για ανάληψη κινδύνου, η οποία σε συνδυασμό με την αδυναμία εκκαθάρισης των πιστωτικών υποχρεώσεων λειτούργησαν πολύ επιζήμια για την ισορροπία της αγοράς (Minton et al., 2005). Οι G-20 έχουν καταθέσει προτάσεις για τη μεταρρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών οι οποίες τονίζουν τα σημεία αυτά, και προτείνουν:

- Υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίου, για κάλυψη των κινδύνων
- Αυστηρότερη διαχείριση του κινδύνου
- Διεθνή εποπτεία των δραστηριοτήτων των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων
- Δυναμικούς κεφαλαιακούς κανονισμούς

Οι **Ritter και Zhang (2007)** επισημαίνουν ότι η παγκοσμιοποίηση οδήγησε στη σύνδεση διάφορων χρηματοπιστωτικών οργανισμών από πολλές χώρες με λογική συνέπεια μέσα από αυτή τη συστημική προσέγγιση να επηρεαστούν και άλλες χώρες όπου πιθανότατα υπήρχαν επενδύσεις συνδεδεμένες με αξιόγραφα διαπραγματεύσιμα στις ΗΠΑ.

Στις Η.Π.Α. διαμορφώθηκε ένα περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων, στο οποίο οι τράπεζες χορήγησαν αφειδώς δάνεια μειωμένης εξασφάλισης, φθηνά δηλαδή στεγαστικά δάνεια σε φτωχότερες ομάδες, με εχέγγυο την αξία του ακινήτου. Επιπλέον προχώρησαν στην έκδοση ομολόγων που αφενός η πώληση τους έφερνε ρευστότητα για τη χορήγηση νέων δανείων και αφετέρου αφαιρούσε τον κίνδυνο από τα στοιχεία του ισολογισμού τους. Τα ομόλογα, που ξεκίνησαν ως μια απλή μορφή τιτλοποίησης, εξελίχθηκαν σε πολύπλοκα και σύνθετα προϊόντα, που χαρακτηρίστηκαν από αδιαφάνεια και υψηλότατη επιτήδευση. Τέτοιου είδους προϊόντα είναι και τα **CDS (credit default swap)**, τα οποία είναι μια μορφή ασφάλειας του δανειστή έναντι της πιθανότητας αθέτησης πληρωμών του δανειολήπτη.

Η διαπραγματεύσή τους σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, είχε ως αποτέλεσμα τα ομόλογα αυτά να φύγουν από τα σύνορα των Η.Π.Α και να βρεθούν στα χαρτοφυλάκια αρκετών ευρωπαϊκών τραπεζών αλλά και στα χέρια ιδιωτών σε πάρα πολλές χώρες. Κοινή πεποίθηση ήταν ότι τα προϊόντα αυτά αξιολογήθηκαν ορθά από τους οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, τις εταιρίες που δημοσιοποιούν εκθέσεις και για τα ελληνικά ομόλογα- πεποίθηση που διαψεύστηκε από τα γεγονότα και επέφερε βαρύ πλήγμα στην αξιοπιστία τους. Δημιουργήθηκε ένα οικοδόμημα, με έδρα τις Η.Π.Α, το οποίο λόγω της παγκοσμιοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, επεκτάθηκε διεθνώς.

Πρέπει να αναφερθεί όμως πως η περίπτωση της Ελλάδας διαφέρει σε σχέση με των υπόλοιπων χωρών. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν κατέρρευσε για να σωθεί με κρατικά κονδύλια όπως στο εξωτερικό, αντίθετα το υπερχρεωμένο δημόσιο είναι

αυτό που στηρίζεται πάνω στις ελληνικές τράπεζες. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως στην Ελλάδα η πιστοληπτική ικανότητα τραπεζικών πελατών αξιολογήθηκε σωστά. Οι τράπεζες σε πολλές περιπτώσεις μοίρασαν πιστωτικές και καταναλωτικά δάνεια δίχως περιορισμούς.

Οι πολλές εμπλοκές και το κόστος που αυτές επιφέρουν σε συνδυασμό με την ανασφάλεια που προκαλεί η κατάσταση των οικονομικών του κράτους οδηγούν τις τράπεζες στην περαιτέρω κατακράτηση κεφαλαίων, η οποία περιορίζει την ανάπτυξη και οδηγεί σε μεγαλύτερη ύφεση.

Στο άμεσο μέλλον, είναι πιθανό οι δανειολήπτες να βρίσκονται μπροστά σε έναν ανοδικό κύκλο επιτοκίων αλλά και σε μια περίοδο που η χορήγηση δανείων θα γίνεται με αυστηρότερα κριτήρια. Η εργασία αυτή πραγματεύεται την αξιολόγηση των κριτηρίων με τα οποία οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες αξιολογούν τους πιθανούς ιδιώτες δανειολήπτες την παρούσα χρονική περίοδο, ώστε να διαπιστωθεί αν σήμερα αξιολογούνται αυστηρότερα σε σχέση με τα έτη 2001 έως 2008 τα οποία χαρακτηρίζονταν από υψηλή μόχλευση.

Στόχος της έρευνας αυτής είναι να δείξει αν τα νοικοκυριά τα οποία αθετούν τις δανειακές τους συμβάσεις σήμερα το κάνουν εφόσον δεν πληρούσαν τις προδιαγραφές για να λάβουν πίστωση εξαρχής ή αδυνατούν να πληρώσουν λόγω άλλης αιτίας που δεν μπορούσαν να αξιολογήσουν οι τράπεζες όπως π.χ. η αλλαγή του φορολογικού πλαισίου, η δραστική μείωση μισθών και άλλα. Συχνά, πολλοί δανειολήπτες που βρίσκονται σε δεινή θέση λόγω καθυστέρησης πληρωμών αναρωτιούνται, πως οι τράπεζες τους ενέκριναν δάνεια ή τους παρείχαν πιστωτικές κάρτες δίχως να γνωρίζουν πως τελικά δεν μπορούσαν να πληρώσουν. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που πρέπει να αξιολογηθούν τα κριτήρια των τραπεζών σήμερα ώστε να διαπιστωθεί αν όντως οι τράπεζες είχαν πιο χαλαρά κριτήρια στο παρελθόν για να εμφανίσουν αρχικά περισσότερα κέρδη και αργότερα σωρεία εμπλοκών. Επίσης πρέπει να διερευνηθεί ποια κριτήρια λαμβάνουν περισσότερο υπόψη οι

τραπεζικοί σήμερα, τι όρια έχουν θέσει όταν αξιολογούν και το βασικότερο ποιες οι διαφορές σε σχέση με το παρελθόν.

Η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια, το πρώτο είναι η παρούσα εισαγωγή. Το δεύτερο κεφάλαιο είναι η επισκόπηση βιβλιογραφίας, ακολουθεί το κεφάλαιο που περιλαμβάνει το θεσμικό πλαίσιο. Το τέταρτο κεφάλαιο είναι εκείνο της εμπειρικής ανάλυσης και τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρονται τα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Επισκόπηση Βιβλιογραφίας

2.1 Το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης: πιθανές αιτίες, εξάπλωση και ο ρόλος της πιστοληπτικής αξιολόγησης

Στις 15 Σεπτεμβρίου του 2008 το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης εμφάνισε τα πρώτα σημάδια παρακμής όταν ο τραπεζικός κολοσσός **Lehman Brothers** δήλωσε πτώχευση και ακολούθως η **Merrill Lynch** πωλήθηκε εσπευσμένα ώστε να αποφύγει την ίδια τύχη. Ο **Crotty (2009)** υποστηρίζει πως το κυριότερο αίτιο που οδήγησε στην εμφάνιση αυτής της κρίσης είναι η απορύθμιση του τραπεζικού συστήματος στις Η.Π.Α. που οδήγησε στη δημιουργία και εκτεταμένη εμπορία πολύπλοκων παραγώγων και κυρίως τα ομόλογα ενυπόθηκων δανείων χαμηλής διαβάθμισης και η έκδοση ασφάλιστρων για τις παραπάνω υποθήκες, οι οποίες αποτελούν παράγωγο τους προϊόν. Ωστόσο τονίζει πως τα παράγωγα υπήρχαν στις αμερικανικές χρηματαγορές από τη δεκαετία του 60 χωρίς να προκαλέσουν κανένα παρόμοιο προηγούμενο και υποστηρίζει πως η απουσία κανόνων στις αγορές και η χειραγώγηση των κριτηρίων πιστοληπτικής αξιολόγησης από τις τράπεζες φέρουν το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης. Αν και σε ποιο βαθμό οι παραπάνω πράξεις αποτελούν ένα σύνολο λανθασμένων χειρισμών ή μια συντονισμένη προσπάθεια κερδοσκοπίας η οποία κινήθηκε σε συνδυασμό με την απελευθέρωση των κανονισμών της χρηματαγοράς και της κεφαλαιαγοράς στις Η.Π.Α., δεν έχει ακόμα καταστεί σαφές. Αυτό το οποίο είναι γεγονός είναι η ύπαρξη «φούσκας» τιμών στην αγορά ακινήτων των Η.Π.Α. και των παραγώγων που ήταν συνδεδεμένα με αυτή.

Ο **Crotty (2009)** αναφέρει πως η κερδοσκοπία είναι επίσης ένα μεγάλο πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί για να αποφευχθεί παρόμοιο πιστωτικό γεγονός, αναφέροντας πως οι τραπεζίτες, απελευθερωμένοι πλέον από το άγχος αποπληρωμής των δανείων

που έδιναν, στην προσπάθεια να πουλήσουν όσο το δυνατόν περισσότερα παράγωγα έκαναν τα κριτήρια πιστοληπτικής ικανότητας όσο το δυνατόν πιο ελαστικά. Αν και σκοπός κάθε επιχείρησης είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους,¹ αυτό θα πρέπει να γίνεται μέσα στα πλαίσια όπου ευνοείται το κοινωνικό σύνολο, ειδάλλως πρόκειται περί κερδοσκοπίας .

2.2 Τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και η εξέλιξή τους, η σταδιακή άρση του διαχωρισμού ανάμεσα σε χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές και οι επιπτώσεις στην πιστοληπτική αξιολόγηση

Στον αντίποδα κατά τον **Hull (2003)**, τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα κατασκευάστηκαν από ειδικούς επιστήμονες που είχαν μικρή σχέση με την επιστήμη της χρηματοοικονομικής, προκειμένου να επιτύχουν τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου για τις επιχειρήσεις και τους επενδυτές. Η επίδρασή τους στην οικονομία είναι σε μεγάλο βαθμό θετική, αφού προωθούν την ανάπτυξη, παρέχοντας ρευστότητα και αξιοποιώντας κεφάλαια αναδιανεμόντάς τα, καθώς και διευκολύνουν τις εμπορικές συναλλαγές. Στη συνέχεια επισημαίνει πως η χρήση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων απαιτεί απόλυτη γνώση των κανόνων λειτουργίας τους και των λόγων για τους οποίους αυτά δημιουργήθηκαν, διαφορετικά, ο κίνδυνος πρόκλησης σημαντικών απωλειών κεφαλαίου παραμονεύει.

Η νομική φύση των συγκεκριμένων παραγώγων προϊόντων είναι πολύ διαφορετική από πολιτεία σε πολιτεία καθώς και ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η διαπραγματεύσή τους, γι' αυτό απαιτείται σύνεση τόσο από τους επενδυτές όσο και τους κομιστές των παραγώγων. Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα χρησιμοποιούνται από τους συμμετέχοντες στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση του ρίσκου, η διαφοροποίηση της φύσης της χρηματοοικονομικής «έκθεσης» στον κίνδυνο και ο περιορισμός του κόστους των συναλλαγών.

---

¹ Από ορισμό της κερδοσκοπίας στο: Smith. (1776), The Wealth of Nations

Ανάλογα με την οπτική γωνία που επιλέγεται, τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα αντιμετωπίζονται με έναν ξεχωριστό τρόπο από εκείνους που τα χρησιμοποιούν ή τα μελετούν. Ο **Hull (2003)** θεωρεί τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα ως εργαλεία για τη διαχείριση του επενδυτικού ρίσκου, ως ένα ακόμη τρόπο είσπραξης της διαφοράς μεταξύ αγοράς και πώλησης ενός προϊόντος και ως ένα αποτελεσματικό μέσο πραγματοποίησης κερδών. Επιπρόσθετα, τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα προσφέρουν τη δυνατότητα γρήγορης και εύκολης διενέργειας συναλλαγών, ενώ μειώνοντας τον πιστωτικό κίνδυνο, παρέχουν στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα χρηματοδότησης τους με χαμηλότερο κόστος.

Ο **Mizen (2008)** τονίζει πως η ελκυστικότητα αυτού του είδους των προϊόντων, η οποία κέντρισε το ενδιαφέρον των επενδυτών, αλλά και η ίδια η δομή τους η οποία είναι συνδεδεμένη με τα πρωτογενή προϊόντα σε συνδυασμό με τον ανταγωνισμό μεταξύ εταιριών που δραστηριοποιούνται στην κεφαλαιαγορά και εμπορικών τραπεζών, οδήγησε σταδιακά σε μερική ή σε ορισμένες περιπτώσεις ολική άρση του διαχωρισμού που υπήρχε ανάμεσα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ανάλογα με την αγορά στην οποία δραστηριοποιούνταν. Με άλλα λόγια οι εμπορικές τράπεζες εισήλθαν είτε με επέκταση των δραστηριοτήτων τους, είτε με τη δημιουργία θυγατρικών στις κεφαλαιαγορές και αντίστοιχα οι επενδυτικές εταιρίες εισήλθαν σε τομείς της χρηματαγοράς που χαρακτηρίζονταν παραδοσιακά από εμπορικές τραπεζικές εργασίες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη σταδιακή απαξίωση της αξιολόγησης των υποψήφιων δανειοληπτών, αφού μετακινήθηκε το ενδιαφέρον των τραπεζών από την παροχή δανείων στην έκδοση τίτλων και άλλων παραγώγων.

Ο **Ciner (2007)** υποστηρίζει πως η «συγχώνευση» αυτή κατέστησε αναγκαία την αναβάθμιση του ελεγκτικού μηχανισμού και των κριτηρίων αξιολόγησης δανειοληπτών και παραγώγων, διότι έως πρόσφατα το ελεγκτικό πλαίσιο κάλυπτε τη λειτουργία των χρηματαγορών και των κεφαλαιαγορών ξεχωριστά και όχι σε συνδυασμό. Επίσης η ανάμειξη των τραπεζών στην κεφαλαιαγορά και των επενδυτικών εταιριών στην χρηματαγορά δημιούργησε μια αναπόφευκτη σύνδεση και αλληλεξάρτηση των προϊόντων της κεφαλαιαγοράς και της χρηματαγοράς.

Στις Η.Π.Α. η απορύθμιση των ελεγκτικών μηχανισμών και η αθρόα παροχή υψηλού ρίσκου ενυπόθηκων δανείων είναι ένα από τα πιθανότερα αίτια της κρίσης, η συγκεκριμένη διατριβή συνδέεται με αυτό το γεγονός μέσω των δανείων υψηλού ρίσκου και της χαλάρωσης του credit score των υποψήφιων δανειοληπτών. Τώρα οι Η.Π.Α. αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθούν να «ρυθμίσουν» ξανά το χρηματοπιστωτικό τους σύστημα.

Είναι δύσκολο να αξιολογήσει κανείς την πρόοδο τέτοιων μεταρρυθμίσεων σε ένα σύνολο κρατών όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου κάθε μέλος κράτος έχει αντιμετωπίσει διαφορετικά τις συνέπειες της κρίσης και όσον αφορά στη φύση τους αλλά και την ένταση.

2.3 Η πιθανή ανάγκη αλλαγής της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και βελτίωσης των μηχανισμών αξιολόγησης

Ο **Black (2005)** αναφέρει πως τη δεκαετία του 80 επί προεδρίας **Ronald Reagan**, ο τότε υπουργός οικονομικών **Donald Regan**, ο οποίος υπήρξε γενικός διευθυντής και πρόεδρος της Merrill – Lynch, ήταν υπέρμαχος της κατάργησης της ελάχιστης αμοιβής των χρηματιστηριακών εταιριών, πράγμα το οποίο είχε ήδη καταφέρει από το 1975. Συμπληρωματικά μείωσε τους φορολογικούς συντελεστές στο μισό σε σχέση με το 1950 αυξάνοντας το κόστος των υπηρεσιών που παρείχε ως τότε το κράτος. Η κίνηση αυτή ώθησε τα νοικοκυριά σε αυξημένη χρήση πιστώσεων πράγμα που ισχύει ως τις μέρες μας στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Σήμερα οι τράπεζες στις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν προσεγγίσει κατά πολύ τον τρόπο λειτουργίας των χρηματιστηριακών εταιριών διότι προφανώς για να επιβιώσουν έπρεπε να γίνουν πιο ανταγωνιστικές. Η δημιουργία παράγωγων προϊόντων όπως τα

ενυπόθηκα δάνεια, τα ασφάλιστρα κινδύνου και άλλα αντικατέστησαν σε τζίρο τις απλές καταθέσεις και τις χορηγήσεις που παρείχαν οι τράπεζες στους πελάτες τους.

Αντίθετα σε χώρες όπως η Γερμανία και η Ιαπωνία όπου το θεσμικό πλαίσιο κρατά των ανταγωνισμό σε πιο χαμηλά επίπεδα, οι αποταμιευτές δείχνουν ακόμα προτίμηση σε τραπεζικά προϊόντα χαμηλού ρίσκου και σταθερής απόδοσης, ακόμα και αν η απόδοση αυτή είναι χαμηλότερη από εκείνη που ενδεχομένως να είχαν επενδύοντας σε εξωτικά παράγωγα.

Το πρώτο κράτος το οποίο χρειάστηκε να πάρει αποφάσεις και μέτρα για να αντιμετωπίσει την κατάσταση είναι οι Η.Π.Α. από όπου και ξεκίνησε όπως προαναφέρθηκε αυτή η κρίση. Ο **Black (2005)** αναφέρει χαρακτηριστικά ότι είναι τραγική ειρωνεία μια χώρα η οποία σταδιακά χαλάρωνε και διέλυε τους ελεγκτικούς της μηχανισμούς «απορυθμίζοντας» χρόνο με το χρόνο την κεφαλαιαγορά και την χρηματαγορά της, έφτασε στο σημείο να επιθυμεί κρατική παρέμβαση.

Η εξεταστική επιτροπή του Κογκρέσου για την οικονομική κρίση εξέδωσε το πόρισμά της μετά την επικύρωση του νομοσχεδίου για την οικονομική αναμόρφωση. Το πόρισμα μεταξύ άλλων αναφέρει πως η κρίση θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί, το αμερικανικό χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι σαθρό ελεγκτικά, ρυθμιστικά αλλά και ηθικά, τα OTC παράγωγα και όσοι τα διακινούν φέρουν μεγάλη ευθύνη για την παρούσα κατάσταση. Η αποτυχία των οίκων αξιολόγησης και η αποδόμηση των οικονομικών ελεγκτικών κυβερνητικών μηχανισμών είναι στοιχεία που συνέβαλαν στην εκδήλωση της κρίσης.

Το εύλογο ερώτημα εδώ είναι αν αυτό το νομοσχέδιο, το οποίο πέρασε από το Κογκρέσο, μπορεί να επιλύσει τα προβλήματα που καταδεικνύονται στο πόρισμα της επιτροπής και γιατί δεν υποβλήθηκε μετά την έκδοση των συμπερασμάτων του πορίσματος. Αξίζει να αναφερθεί πως οι πρώην υπουργοί οικονομικών των Η.Π.Α. και υποστηρικτές της «απορρύθμισης» **Robert Rubin, Lawrence Summers και ο**

Henry Paulson υπήρξαν μεγάλα στελέχη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όπως Goldman Sachs και City group. Ο τωρινός υπουργός Timothy Geithner υπήρξε πρόεδρος της ομοσπονδιακής τράπεζας της Νέας Υόρκης, ενώ η θητεία του εκεί θεωρείται από πολλούς αποτυχημένη.

Σύμφωνα με τον **Ackerman (2008)**, η ύπαρξη μη τέλει λειτουργίας των κεφαλαιαγορών σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας περιλαμβάνει δύο στοιχεία: την ασύμμετρη πληροφόρηση μεταξύ των μερών που συναλλάσσονται και το κίνητρο της κερδοσκοπίας. Η ασύμμετρη πληροφόρηση βασίζεται στη θεωρία πως δεν έχουν όλοι τις ίδιες δυνατότητες και γνώσεις αξιολόγησης χρηματοπιστωτικών προϊόντων και ιδρυμάτων οπότε στις συναλλαγές οι τράπεζες έχουν σημαντικό πλεονέκτημα έναντι κοινού και επενδυτών οι οποίοι για να έχουν παραπάνω πληροφόρηση θα πρέπει να καταβάλλουν κάποιο τίμημα. Η κερδοσκοπία διενεργείται όταν δίνεται η δυνατότητα σε κάποιους να κατευθύνουν την απόδοση χρηματοπιστωτικών προϊόντων προς την κατεύθυνση που εκείνοι επιθυμούν, όπως ακριβώς μπορεί να γίνει σε έναν ιππόδρομο. Κλασικό παράδειγμα όταν δίνεται από τους books μια χαμηλή απόδοση στο άλογο που θεωρείται φαβορί, λόγω του μειωμένου ρίσκου που θεωρητικά έχει και οι ίδιοι μέσω άλλης εκπροσώπησης τοποθετούνται σε ένα πιο επισφαλές άλογο με μεγαλύτερη απόδοση το οποίο έρχεται πρώτο, το αποτέλεσμα είναι πως όσοι έπαιζαν στο σίγουρο έχασαν τα χρήματά τους ενώ οι λίγοι και καλά «πληροφορημένοι» κέρδισαν φυσικά εις βάρος κάποιων άλλων.

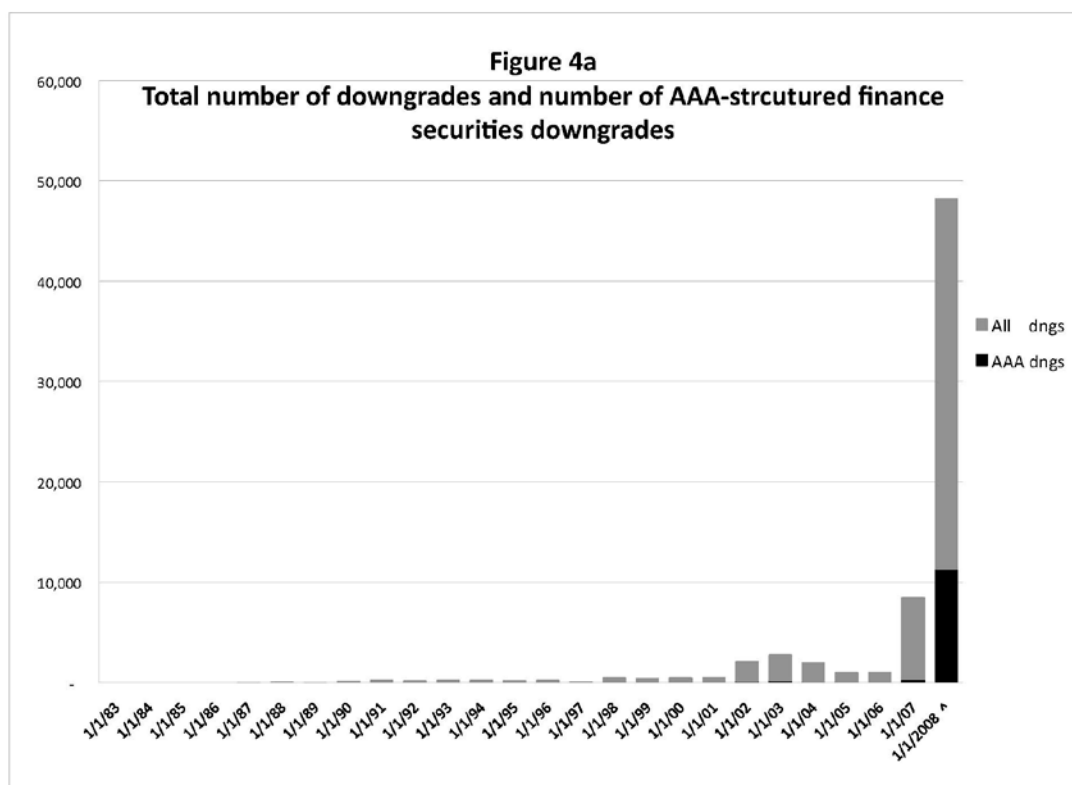
Ο ηθικός κίνδυνος γίνεται εύκολα αντιληπτός με την αναφορά στο έκτακτο σχέδιο διάσωσης και στήριξης των τραπεζών στις Η.Π.Α. μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, του τότε υπουργού οικονομικών Henry Paulson, το οποίο προέβλεπε να δοθούν 700 δισεκατομμύρια δολάρια από το κρατικό ταμείο στις τράπεζες για να ενισχυθεί η ρευστότητά τους και να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών. Στην πρώτη ψηφοφορία το Κογκρέσο ψήφισε κατά και το σχέδιο απορρίφθηκε, ακολούθησε πτώση του γενικού δείκτη του Χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Το σχέδιο επαναφέρθηκε προς ψηφοφορία ελαφρώς τροποποιημένο μέσω της γερουσίας και τελικά πέρασε με διαφορετική νομική υπόσταση από ότι είχε αρχικά προβλεφθεί. Η κίνηση αυτή χαρακτηρίστηκε από

εκλεγμένα μέλη του Κογκρέσου ως οικονομικό πραξικόπημα. Αξίζει να αναφερθεί πως το σχέδιο προέβλεπε πως δεν μπορεί να υποστεί δικαστικό έλεγχο και οι τράπεζες δεν υποχρεούνται σε καμία περίπτωση να λογοδοτήσουν σε οποιαδήποτε αρχή αναφορικά με ότι σχετίζεται με την αξιοποίηση της ενίσχυσης που έλαβαν.

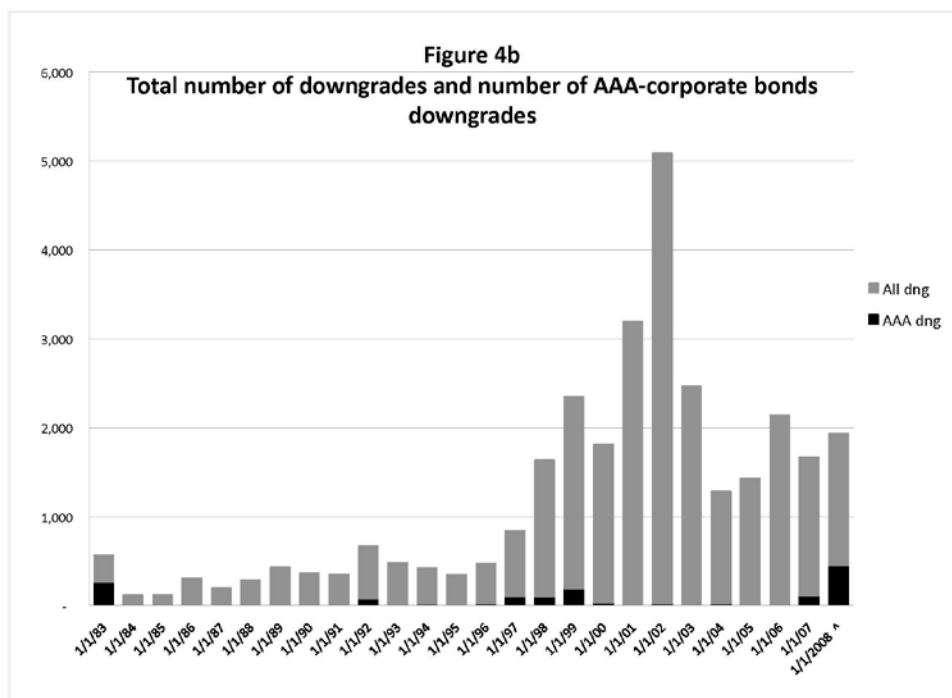
Αυτού του είδους τα δίχτυα ασφαλείας είναι εκείνα που ενθαρρύνουν τις τράπεζες να αναμιγνύονται σε δραστηριότητες υψηλού ρίσκου δίχως να λαμβάνουν υπόψη τις συνέπειες. Είναι λογικό να αναρωτιούνται κάποιοι στις Η.Π.Α. αν θα μπορούσε η κυβέρνηση των Η.Π.Α. να διαθέσει αυτά τα 700 δισεκατομμύρια δολάρια προς πολίτες που έχασαν τα σπίτια τους μέσω ενυπόθηκων δανείων ή προς επιχειρήσεις που χρεοκόπησαν λόγω της κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος για να προστατευθούν θέσεις εργασίας, αντί να στηρίζουν τις τράπεζες με χρήματα των φορολογουμένων.

Οι **Benmelech και Dlugosz (2009)**, παρουσιάζουν τη σχέση των πιστοληπτικών κριτηρίων των ιδιωτών δανειοληπτών με τα παράγωγα προϊόντα και το ρόλο έπαιξαν στην κατάρρευση των μεγάλων τραπεζικών κολοσσών των Η.Π.Α. Οι τράπεζες στις Η.Π.Α. δημιούργησαν μέσω τιτλοποιήσεων παράγωγα προϊόντα τα οποία βασίζονταν σε ενυπόθηκα καταναλωτικά δάνεια, δάνεια πρώτης κατοικίας. Τέτοιοι τίτλοι είναι και τα **ασφάλιστρα κινδύνου**, τα οποία θα αναφέρονται στο εξής ως **CDO's**. Η τιτλοποίηση είναι μια περίπλοκη διαδικασία που ως απώτερο σκοπό έχει την ελαχιστοποίηση του κινδύνου μεμονωμένων στοιχείων του ενεργητικού μιας τράπεζας μέσα από την «συγχώνευση» των στοιχείων αυτών σε έναν τίτλο ο οποίος λόγω αυτής ακριβώς της μίξης πετυχαίνει ελαχιστοποίηση του κινδύνου του χαρτοφυλακίου της τράπεζας και επίσης προσδίδει και επιπλέον ρευστότητα. Ο **De Marzo (2005)**, αναφέρει πως στην ουσία οι τράπεζες εκδίδουν τους τίτλους αυτούς για να απομακρύνουν τον κίνδυνο από το ενεργητικό τους και οι επενδυτές τους αγοράζουν με σκοπό το κέρδος, αναλαμβάνοντας όμως φυσικά ταυτόχρονα και τον κίνδυνο που φέρουν τα στοιχεία από τα οποία αποτελείται ο εκάστοτε τίτλος. Ακόμα επισημαίνει πως μέσω των τιτλοποιημένων δανείων, ιδρύματα όπως τα ασφαλιστικά ταμεία στις Η.Π.Α., τα οποία βάση νόμου δεν μπορούν να συμμετέχουν σε επενδύσεις υψηλού κινδύνου-μεγάλης απόδοσης, απέκτησαν τη δυνατότητα να

επενδύσουν αγοράζοντας τιτλοποιημένα ομόλογα για παράδειγμα, τα οποία περιλαμβάνουν όμως χαρτοφυλάκια υψηλού κινδύνου. Αξίζει να σημειωθεί πως οι εκδιδόμενοι τίτλοι σε μεγάλο βαθμό είχαν αξιολόγηση **AAA**, θεωρούνταν δηλαδή εξαιρετικά χαμηλού ρίσκου. Παρ' όλ' αυτά, σύμφωνα με τους **Benmelech και Dlugosz (2009)**, η αυξημένη ζήτηση για τέτοιου είδους «ασφαλή» προϊόντα είναι εκείνη που ίσως να ώθησε στη δημιουργία μιας τόσο αυξημένης ποσότητας και ποικιλίας τέτοιου είδους προϊόντων με τόσο αυξημένη αξιολόγηση, η οποία όμως δημιουργεί ερωτήματα σε σχέση με την αρτιότητά της. Συγκρίνοντας οι ίδιοι τη διαχρονική αξιολόγηση ομολόγων μεγάλων εταιριών και δομημένων τίτλων, παρατηρείται πως οι δομημένοι τίτλοι στο σύνολό τους διατηρούν σταθερή σχεδόν αξιολόγηση και αυξάνονται σε αριθμό έως το 200, από όπου ξεκινάει η διαρκής υποτίμηση της αξιολόγησής τους με αποκορύφωμα την περίοδο 2007-2008. Αντίθετα τα ομόλογα μεγάλων εταιριών όχι μόνο είχαν μικρή σχετικά αύξηση σε αριθμό σε σχέση με τα δομημένα προϊόντα αλλά είχαν και πολύ περισσότερες αρνητικές αξιολογήσεις στο σύνολό τους, σε σχέση με τους δομημένους τίτλους την περίοδο 1990-2008. Αυτό δείχνει πως ενώ τα ομόλογα θεωρούνται αρκετά ασφαλή επενδυτικά προϊόντα είχαν πιο ρεαλιστική αξιολόγηση σε σχέση με τους δομημένους τίτλους διαχρονικά, όπως φαίνεται και στους παρακάτω πίνακες διαγραμματικά.

Πίνακας 2.1: Υποβαθμίσεις δομημένων τίτλων AAA. (The Credit Rating Crisis, Benmelech&Dlugosz, 2009)

Πίνακας 2.2: Υποβαθμίσεις εταιρικών ομολόγων AAA. (The Credit Rating Crisis, Benmelech&Dlugosz, 2009)

Το ερώτημα είναι γιατί κατέρρευσαν τόσο απότομα οι υψηλές αξιολογήσεις των οίκων αξιολόγησης των δομημένων τίτλων; Οι πιθανές αιτίες είναι δύο. Το ένα σενάριο υπονοεί δόλο και περιγράφεται ως «αγορά αξιολόγησης» (**rating shopping**), δηλαδή ο φορέας εκδότης του τίτλου, που είναι συνήθως χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, προκειμένου να παρουσιάσει τους τίτλους προς έκδοση ασφαλείας σε σχέση με το περιέχον ενεργητικό, αναζητούσε τον οίκο αξιολόγησης που θα έδινε τη μεγαλύτερη αξιολόγηση εσκεμμένα για να είναι φυσικά οι τίτλοι πιο ελκυστικοί, με συνέπεια το «φούσκωμα της αξιολόγησης». Η δεύτερη πιθανή αιτία είναι ένα λάθος του μοντέλου-κριτηρίου αξιολόγησης που χρησιμοποιούσαν οι οίκοι αξιολόγησης για να βαθμολογήσουν τους τίτλους. Τα δύο παραπάνω σενάρια δεν είναι αυτοαποκλειόμενα, είναι πιθανό σε πολλές περιπτώσεις αξιολογήσεων να συνυπήρχαν.

Ο **Mizen (2008)** αναφέρει πως το οικονομικό όφελος των οίκων αξιολόγησης από την «αγορά αξιολόγησης» σε πολλές περιπτώσεις υπερέβαινε τη ζημία που θα προέκυπτε από την αμαύρωση της φήμης του οίκου. Στη δεύτερη περίπτωση τα μοντέλα αξιολόγησης δεν λάμβαναν υπόψη μακροοικονομικούς παράγοντες οι οποίοι επηρέαζαν τα επιμέρους στοιχεία των δομημένων τίτλων μέσω τις συσχέτισής τους, με αποτέλεσμα την ανεπαρκή αξιολόγησή τους.

Πιο συγκεκριμένα οι εκδότες αυτών των τίτλων, τράπεζες στην πλειονότητά τους, είχαν συμπεριλάβει ενυπόθηκα δάνεια κατοικιών σε μεγάλο βαθμό εντός αυτών των τίτλων. Τα δάνεια αυτά υπό κανονικές συνθήκες θα έπρεπε να απορριφθούν από τις τράπεζες γιατί δίνονταν σε άτομα χωρίς σταθερό εισόδημα ή σταθερό πιστοληπτικό προφίλ, η λογική όμως πως περιείχαν υποθηκευμένα ακίνητα τα έκανε σχετικά ασφαλή και σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία του ενεργητικού για διαφοροποίηση είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός υψηλά βαθμολογημένου τιτλοποιημένου προϊόντος με ανταγωνιστική απόδοση σε σχέση με προϊόντα της πρωτογενούς αγοράς.

Ωστόσο, το πλεονέκτημά τους αυτό, η σύνδεση των τίτλων δηλαδή με την αγορά ακινήτων, ήταν ταυτόχρονα και το μεγάλο μειονέκτημά τους, διότι όσο οι τιμές των ακινήτων είχαν ανοδική πορεία η απόδοση αυτών των τίτλων ήταν ικανοποιητική και ασφαλισμένη, με την απότομη πτώση όμως των αξιών ακινήτων και την αδυναμία καταβολής των δανείων η μαζική ενεργοποίηση των υποθηκών και των CDS οδήγησε τράπεζες και επενδυτές σε μαζικές απώλειες ρευστότητας λόγω της έκθεσης σε τιτλοποιημένα προϊόντα. Το τραπεζικό σύστημα της Αμερικής κατάφερε να αντεπεξέλθει στο σοκ αυτό με κόστος όμως που είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση ρευστότητας και συνεπώς μείωση προσφοράς χρήματος στην οικονομία. Φυσικό επακόλουθο ήταν η ύφεση, η ανεργία και φυσικά η έλλειψη χρηματοδότησης. Το τραπεζικό σύστημα έχασε τη δυνατότητα να εκτελεί τις βασικές του λειτουργίες εντός της αμερικανικής οικονομίας.

Ο **Mizen (2008)**, εξηγεί πως οι ιδιώτες δανειολήπτες άρχισαν να υποθηκεύουν τις κατοικίες τους με σκοπό το δανεισμό. Αυτό μάλιστα ήταν εφικτό ακόμα και για εκείνους που δεν πληρούσαν τα κριτήρια. Η δημιουργία ενυπόθηκων δανείων ήταν το αποτέλεσμα μακράς περιόδου μακροοικονομικής σταθερότητας από τα τέλη της δεκαετίας του 90 και μετά σε συνδυασμό με την εισροή κεφαλαίου από αραβικές πετρελαιοπαραγωγούς χώρες και ασιατικά κράτη με ανεπτυγμένη βιομηχανία. Αυτή η εισροή κεφαλαίου είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους δανεισμού μέσα από την πτώση των επιτοκίων, ενώ η αθρόα προσφορά χρήματος δημιούργησε αντίστοιχη ζήτηση και η μόχλευση έγινε κοινή πρακτική για νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Παράλληλα οι δείκτες αποταμιεύσεων μειώθηκαν και οι δείκτες δανεισμού/εισοδήματος αυξήθηκαν από το 1993 έως το 2006.

Οι δανειζόμενοι παρατηρώντας την αύξηση της αξίας ακινήτων σε σχέση με τα εισοδήματά τους έδειχναν προτίμηση στα ενυπόθηκα δάνεια και αντίστοιχα οι δανειστές προτιμούσαν να δανείζουν, με ακίνητα ως εξασφάλιση, ποσά τα οποία ξεπερνούσαν συχνά το 100% της τρέχουσας αξίας των ακινήτων. Η υπερβολική μόχλευση λοιπόν συνδυάστηκε με την υπερτιμημένη αξία των ακινήτων.

Με αυτόν τον τρόπο δόθηκε η δυνατότητα δανεισμού σε κοινωνικές ομάδες οι οποίες με βάση την αξιολόγησή τους από τις τράπεζες δεν θα μπορούσαν ποτέ να λάβουν ένα στεγαστικό ή καταναλωτικό δάνειο. Από την άλλη οι τράπεζες κατάφεραν να διευρύνουν ξανά μια κατά τα άλλα κορεσμένη αγορά, εντάσσοντας άτομα από χαμηλά οικονομικά στρώματα στο πελατολόγιό τους, χαλαρώνοντας τα πιστοληπτικά κριτήρια.

Οι **Benmelech και Dlugosz (2009)**, υποστηρίζουν πως τα ενυπόθηκα αυτά δάνεια ήταν σχεδιασμένα έτσι ώστε να μην αποπληρώνονται εύκολα από τους δανειζόμενους και να αναγκάζονται συνεχώς να τα αναχρηματοδοτούν ανανεώνοντας τις υποθήκες τους. Από την άλλη οι δανειστές ενσωματώνοντάς τα σε τίτλους μαζί με άλλα δάνεια αναχρηματοδοτούσαν τις δραστηριότητές τους με την αίσθηση πως η διαφοροποίηση θα ελαχιστοποιούσε τον κίνδυνο. Αντιθέτως η στενή συσχέτιση των ενυπόθηκων

δανείων που αποτελούσαν τους τίτλους με την αγορά ακινήτων τα καθιστούσε ουσιαστικά επικίνδυνα, επιπρόσθετα όταν οι επενδυτές αγόραζαν τα τιτλοποιημένα προϊόντα με χρήματα προερχόμενα από βραχυπρόθεσμο δανεισμό δημιουργούσαν έναν πολλαπλασιαστή κινδύνου άθελά τους. Για παράδειγμα μια αναλογία μόχλευσης 20/1 σε περίπτωση πραγματοποιηθείσας ζημίας 5% δημιουργεί αυτομάτως πραγματική απώλεια $20 \cdot 5\% = 100\%$ του αρχικού κεφαλαίου.

Μετά την πτώση των τιμών των ακινήτων και την εμφάνιση προβλημάτων στις τράπεζες παγκοσμίως, οι οίκοι αξιολόγησης άρχισαν να επαναξιολογούν τα τιτλοποιημένα προϊόντα υποβιβάζοντάς τα κατευθείαν σε πολλές περιπτώσεις από **AAA** σε **A+**, δηλαδή 3 βαθμίδες πιο χαμηλά, γεγονός που κλόνησε ακόμα περισσότερο την εμπιστοσύνη των επενδυτών και την αξιοπιστία των οίκων αξιολόγησης.

Επίσης η μαζική ενεργοποίηση των κατασχέσεων λόγω αδυναμίας αποπληρωμής των ενυπόθηκων δανείων δημιούργησε αλυσιδωτές αντιδράσεις στα τιτλοποιημένα προϊόντα με αποτέλεσμα να μην είναι ξεκάθαρο ποιος επενδυτής δικαιούται αποζημίωση και από ποιο ακίνητο, αλλά και ποια είναι τα μεγέθη των ζημιών που υπέστησαν τράπεζες και επενδυτές, δεδομένης της πολυπλοκότητας των προϊόντων. Αυτή η αβεβαιότητα έκανε και τις τράπεζες να μην δανείζουν η μια την άλλη εξαιτίας της πιθανότητας να έχει η δανειζόμενη τράπεζα στο χαρτοφυλάκιό της τίτλους ενυπόθηκων δανείων που έχουν προσβληθεί με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση αργότερα να εξοφλήσει την υποχρέωσή της.

Ο **Mizen (2008)**, θεωρεί πως τα παράγωγα από μόνα τους δεν είναι η κύρια αιτία της κρίσης διότι η τιτλοποίηση υπάρχει εδώ και 40 έτη στις Η.Π.Α. περίπου χωρίς να έχει προκληθεί προηγούμενο επεισόδιο κρίσης. Βασική αιτία της κρίσης του 2007-2008 παρουσιάζει τη μεταστροφή του τραπεζικού συστήματος από τον κλασσικό ρόλο του αναδιανομέα πλούτου μέσα από ένα σύστημα όπου δανείζει μακροπρόθεσμα και δανείζεται βραχυπρόθεσμα σε ένα ρόλο αναδιανομέα απαιτήσεων όπου πωλούν το δικαίωμα της είσπραξης της απαίτησης σε τρίτους και πιο συγκεκριμένα αναφέρει

την ασύμμετρη πληροφόρηση και την έλλειψη αξιόπιστης αξιολόγησης ως τις πιθανότερες αιτίες. Η συνεχής απομάκρυνση του εκδότη από τον τελικό κάτοχο του τίτλου μέσα από πλήθος μεσαζόντων έκανε πιο δύσκολη την εκτίμηση του κινδύνου των προϊόντων αυτών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο τελικός κάτοχος του τίτλου να μην έχει σαφή εικόνα των στοιχείων ενεργητικού που περιέχει ο τίτλος του. Αυτό συμβαίνει διότι σε πρώτο στάδιο οι τραπεζικοί υπάλληλοι που δανειοδοτούν δεν ενδιαφέρονται για την ποιότητα του δανειολήπτη, παρά μόνο για το πριμ το οποίο παίρνουν πάνω στην ποσότητα του δανείου, ενώ σε δεύτερο στάδιο ο εκδότης του τίτλου δεν έχει κανένα κίνητρο να ερευνήσει την πιστοληπτική ικανότητα του αρχικού πελάτη δανειζομένου, διότι δεν ενδιαφέρεται να κρατήσει τον τίτλο έως την ωριμότητα παρά μόνο να τον πουλήσει σε τρίτο και γι αυτό στρέφει την προσοχή του στη μαζική μετατροπή πολύπλοκων συνδυασμών δανείων σε τίτλους. Καθώς οι αξιολογοί δανειολήπτες άρχισαν να εκλείπουν λόγω της μαζικής ζήτησης για τιτλοποιημένα προϊόντα οι δανειστές μείωσαν την αυστηρότητα των πιστοληπτικών κριτηρίων με αποτέλεσμα τη δημιουργία δανείων **NINJA (No verified INcome, Job, or Assets** - Μη Επιβεβαιωμένο Εισόδημα, Εργασία ή Ενεργητικό).

Ακόμα ο **Porter (2008)**, κατακρίνει τη φερεγγυότητα των οίκων αξιολόγησης λόγω του τρόπου λειτουργίας τους. Αναφέρει πως οι οίκοι αξιολόγησης είχαν έσοδα από την αξιολόγηση των τιτλοποιημένων προϊόντων και μάλιστα οι εκδότες των τίτλων προπλήρωναν την αξιολόγηση, όμως οι ίδιοι οίκοι είχαν ως δραστηριότητα την επίδοση συμβουλών στους πελάτες εκδότες για βελτίωση της αξιολόγησης των προϊόντων τους με την επίδοση ξεχωριστής αμοιβής, άρα ουσιαστικά είχαν συμφέρον να αξιολογούν όπως ακριβώς ήθελε ο πελάτης-εκδότης, με αποτέλεσμα να προκύπτει ζήτημα αντικρουόμενων συμφερόντων το οποίο θα έπρεπε οι κρατικοί μηχανισμοί να είχαν αντιληφθεί και να έθεταν κανόνες.

Σύμφωνα με τον **Golin (2001)**, τα κριτήρια πιστοληπτικής ικανότητας έχουν ως σκοπό και στόχο την αξιολόγηση των υποψήφιων δανειοληπτών σε σχέση με τον πιστοληπτικό κίνδυνο που αυτοί αντιπροσωπεύουν. Πιο συγκεκριμένα ο κίνδυνος αντιπροσωπεύει την αδυναμία του δανειολήπτη να αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις του, η οποία έχει σαν επακόλουθο το δάνειο να μεταφερθεί σε οριστική καθυστέρηση

και να διαγραφεί από τον ισολογισμό της τράπεζας με τη μορφή της ζημίας από επισφαλείς απαιτήσεις.

Αυτό το γεγονός, μπορεί να δημιουργήσει σοβαρές επιπτώσεις στην εύρυθμη λειτουργία της τράπεζας καθώς, υπάρχει πιθανότητα να μειωθεί η κερδοφορία της, να επιδεινωθούν τα οικονομικά της μεγέθη και σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, εάν από το σύνολο των πισοδοτήσεων της κάθε δάνειο με τη σειρά μεταφέρεται σε οριστική καθυστέρηση, μπορεί να διακυβευτεί και η ύπαρξή της.

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο παρόν κεφάλαιο εμφανίζεται μια υποβάθμιση της αυστηρότητας της αξιολόγησης των υποψήφιων δανειοληπτών όταν ο τραπεζικός ανταγωνισμός εντείνεται σε σημείο που η τραπεζική αγορά καθίσταται κορεσμένη. Το κύριο κίνητρο της υποβάθμισης φαίνεται να είναι η προσπάθεια μεγιστοποίησης των κερδών εκ μέρους των τραπεζών με αποτέλεσμα την ανάληψη υπερβολικού ρίσκου, δεν αποκλείονται και κίνητρα καθαρά κερδοσκοπικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Θεσμικό Πλαίσιο

Η νομοθεσία όσον αφορά την καταναλωτική πίστη στην Ελλάδα στηρίζεται στην οδηγία 2008/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2008 για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ. Ο νόμος Ν.3869/2010 περιλαμβάνει τις ακόλουθες διατάξεις σε σχέση με την παρούσα εργασία οι οποίες αναφέρονται περιληπτικά παρακάτω.

3.1 Άρθρα του Ν.3869/2010 σχετικά με την ενημέρωση του καταναλωτή όσον αφορά τις συμβάσεις πίστωσης

Στο άρθρο 4 το οποίο περιλαμβάνει τις τυποποιημένες πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη διαφήμιση αναφέρονται τα παρακάτω:

Σε κάθε διαφήμιση για συμβάσεις πίστωσης που αναφέρει συγκεκριμένο επιτόκιο ή οποιαδήποτε άλλα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν το κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή πρέπει να περιλαμβάνονται τυποποιημένες πληροφορίες. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η εθνική νομοθεσία απαιτεί η σχετική με συμβάσεις πίστωσης διαφήμιση να αναφέρει το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο και όχι το συγκεκριμένο επιτόκιο ή οποιαδήποτε άλλα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν τυχόν κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου. Οι τυποποιημένες πληροφορίες πρέπει να προσδιορίζουν κατά την εξής σειρά και κατά τρόπο σαφή, ευσύνοπτο και εμφανή, με χρήση αντιπροσωπευτικού παραδείγματος:

- το χρεωστικό επιτόκιο, σταθερό ή μεταβλητό, ή αμφότερα, μαζί με πληροφορίες για τυχόν εφαρμοζόμενες επιβαρύνσεις που περιλαμβάνονται στο συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή·
- το συνολικό ποσό της πίστωσης·

- το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκωτην περίπτωση σύμβασης πίστωσης κατά την έννοια του άρθρου 2 παράγραφος 3, τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν ότι το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο δεν χρειάζεται να αναφερθεί·
- κατά περίπτωση, τη διάρκεια της σύμβασης πίστωσης·
- σε περίπτωση πίστωσης υπό μορφή προθεσμιακής καταβολής για συγκεκριμένο αγαθό ή υπηρεσία, την τιμή τοις μετρητοίς και το ποσό της τυχόν προκαταβολής· και
- κατά περίπτωση, το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής και το ποσό των δόσεων.

Το άρθρο 5 περιλαμβάνει την παροχή πληροφοριών πριν από τη σύναψη της σύμβασης εγκαίρως και προτού δεσμευθεί ο καταναλωτής από οποιαδήποτε σύμβαση πίστωσης ή σχετική προσφορά, ο πιστωτικός φορέας και, κατά περίπτωση, ο μεσίτης πιστώσεων παρέχουν στον καταναλωτή, βάσει των πιστωτικών όρων και προϋποθέσεων που προσφέρει ο πιστωτικός φορέας και, ενδεχομένως, των προτιμήσεων που έχει εκφράσει και των πληροφοριών που έχει παράσχει ο καταναλωτής, τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σύγκριση διάφορων προσφορών προκειμένου να ληφθεί τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με τη σύναψη σύμβασης πίστωσης. Οι πληροφορίες αυτές παρέχονται, εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου, μέσω των "τυποποιημένων ευρωπαϊκών πληροφοριών καταναλωτικής πίστης". Ο πιστωτικός φορέας θεωρείται ότι έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών, εφόσον έχει παράσχει τις "τυποποιημένες ευρωπαϊκές πληροφορίες καταναλωτικής πίστης".

Οι πληροφορίες αυτές προσδιορίζουν:

- τον τύπο πίστωσης·
- τα στοιχεία ταυτότητας και τη γεωγραφική διεύθυνση του πιστωτικού φορέα καθώς και, κατά περίπτωση, τα στοιχεία ταυτότητας και τη γεωγραφική διεύθυνση του διαμεσολαβούντος μεσίτη πιστώσεων·
- το συνολικό ποσό της πίστωσης και τους όρους που διέπουν τις αναλήψεις·
- τη διάρκεια της σύμβασης πίστωσης·

- σε περίπτωση πίστωσης υπό μορφή προθεσμιακής καταβολής για συγκεκριμένο αγαθό ή υπηρεσία και συνδεδεμένων συμβάσεων πίστωσης, το αγαθό ή την υπηρεσία και την τιμή του τοις μετρητοίς
- το χρεωστικό επιτόκιο, τους όρους που διέπουν την εφαρμογή του χρεωστικού επιτοκίου και, εφόσον είναι διαθέσιμα, κάθε δείκτη ή επιτόκιο αναφοράς που εφαρμόζεται στο αρχικό χρεωστικό επιτόκιο καθώς επίσης και τις περιόδους, τους όρους και τις διαδικασίες τροποποίησης του χρεωστικού επιτοκίου εάν ισχύουν διαφορετικά χρεωστικά επιτόκια υπό διαφορετικές συνθήκες, τις προαναφερθείσες πληροφορίες σχετικά με όλα τα ισχύοντα επιτόκια
- το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο και το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής, με αντιπροσωπευτικό παράδειγμα που θα πρέπει να αναφέρει όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του εν λόγω επιτοκίου. Εφόσον ο καταναλωτής έχει πληροφορήσει τον πιστωτικό φορέα για ένα ή περισσότερα συστατικά στοιχεία της πίστωσης που προτιμά, όπως η διάρκεια της σύμβασης πίστωσης και το συνολικό ποσό της πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα στοιχεία αυτά εάν η σύμβαση πίστωσης προβλέπει διαφορετικούς τρόπους ανάληψης με διαφορετικές επιβαρύνσεις ή χρεωστικά επιτόκια ο πιστωτικός φορέας δηλώνει ότι άλλοι μηχανισμοί ανάληψης για τον εν λόγω τύπο σύμβασης πίστωσης μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα υψηλότερα ετήσια πραγματικά επιτόκια
- το ποσό, τον αριθμό και την περιοδικότητα των καταβολών που πρέπει να πραγματοποιηθούν από τον καταναλωτή και, κατά περίπτωση, τη σειρά με την οποία θα κατανεμηθούν οι δόσεις σε διάφορα τρέχοντα υπόλοιπα στα οποία εφαρμόζονται διαφορετικά χρεωστικά επιτόκια για τους σκοπούς της εξόφλησης
- κατά περίπτωση, τις επιβαρύνσεις για την τήρηση λογαριασμού ή λογαριασμών στους οποίους εγγράφονται τόσο οι καταβολές όσο και οι αναλήψεις, εκτός εάν είναι προαιρετικό το άνοιγμα λογαριασμού, τις επιβαρύνσεις για τη χρήση ενός μέσου πληρωμής τόσο για τις καταβολές όσο και για τις αναλήψεις καθώς επίσης τις τυχόν επιβαρύνσεις που

προκύπτουν από τη σύμβαση πίστωσης και τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να τροποποιούνται αυτές οι επιβαρύνσεις

- κατά περίπτωση, την ύπαρξη εξόδων τα οποία καταβάλλει ο καταναλωτής σε συμβολαιογράφο κατά τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης
- την τυχόν υποχρέωση επιλογής συμπληρωματικής υπηρεσίας σχετικής με τη σύμβαση πίστωσης, ιδίως ασφάλισης, όταν η σύναψη σύμβασης για την υπηρεσία αυτή είναι υποχρεωτική για την έγκριση της πίστωσης ή για τη χορήγησή της υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που διαφημίζονται
- το επιτόκιο που προβλέπεται σε περίπτωση καθυστέρησης των καταβολών καθώς και τις λεπτομέρειες για την προσαρμογή του και, ενδεχομένως, τα έξοδα σε περίπτωση μη εκτέλεσης
- προειδοποίηση για τις συνέπειες της παράλειψης καταβολής
- κατά περίπτωση, τις απαιτούμενες εγγυήσεις
- την ύπαρξη ή την έλλειψη δικαιώματος υπαναχώρησης
- το δικαίωμα πρόωρης εξόφλησης και, κατά περίπτωση, πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα αποζημίωσης του πιστωτικού φορέα και τον τρόπο καθορισμού της αποζημίωσης αυτής
- το δικαίωμα του καταναλωτή να λαμβάνει άμεση και δωρεάν ενημέρωση για το αποτέλεσμα της έρευνας σε βάση δεδομένων για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας
- το δικαίωμα του καταναλωτή να λαμβάνει δωρεάν αντίγραφο του σχεδίου σύμβασης πίστωσης, κατόπιν αιτήσεως.

Στην περίπτωση σύμβασης πίστωσης στο πλαίσιο της οποίας τα ποσά που καταβάλλει ο καταναλωτής δεν οδηγούν στην άμεση αντίστοιχη απόσβεση του συνολικού ποσού της πίστωσης, αλλά χρησιμοποιούνται για την ανασύσταση του κεφαλαίου κατά τις περιόδους και υπό τους όρους που προβλέπονται στη σύμβαση πίστωσης ή σε συμπληρωματική σύμβαση, οι πληροφορίες που παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης πρέπει να περιλαμβάνουν σαφή και ευσύνοπτη δήλωση ότι αυτές οι συμβάσεις πίστωσης δεν προβλέπουν εγγύηση εξόφλησης του συνολικού ποσού της πίστωσης που αναλαμβάνεται, εκτός εάν δοθεί τέτοια εγγύηση.

Σημαντικό στοιχείο του νόμου είναι το γεγονός πως τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι πιστωτικοί φορείς και, κατά περίπτωση, οι μεσίτες πιστώσεων παρέχουν επαρκείς εξηγήσεις στον καταναλωτή, ούτως ώστε να μπορεί ο καταναλωτής να αξιολογήσει εάν η προτεινόμενη σύμβαση πίστωσης προσαρμόζεται στις ανάγκες του και στην οικονομική κατάστασή του, με επεξήγηση, όπου απαιτείται, των πληροφοριών που παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης και με επισήμανση των βασικών χαρακτηριστικών των προτεινόμενων προϊόντων και των συγκεκριμένων επιπτώσεων που μπορεί να έχουν για τον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών της μη καταβολής από τον καταναλωτή. Τα κράτη μέλη μπορούν να προσαρμόζουν τον τρόπο και την έκταση παροχής αυτής της βοήθειας καθώς επίσης και από ποιον παρέχεται, στις συγκεκριμένες περιστάσεις της κατάστασης στο πλαίσιο της οποίας προσφέρεται η σύμβαση πίστωσης, στο πρόσωπο στο οποίο προσφέρεται και το είδος της παρεχόμενης πίστωσης.

Στο άρθρο 6 του νόμου γίνεται αναφορά στις απαιτήσεις παροχής πληροφοριών πριν από τη σύναψη όσον αφορά ορισμένες συμβάσεις πίστωσης που έχουν τη μορφή δυνατότητας υπερανάληψης και όσον αφορά ορισμένες ειδικές συμβάσεις πίστωσης.

Συγκεκριμένα αναφέρεται πως θα πρέπει εγκαίρως πριν δεσμευθεί ο καταναλωτής από οποιαδήποτε σύμβαση πίστωσης ή από οποιαδήποτε προσφορά σχετική με σύμβαση πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας και, κατά περίπτωση, ο μεσίτης πιστώσεων παρέχουν στον καταναλωτή, βάσει των πιστωτικών όρων και προϋποθέσεων που προσφέρει ο πιστωτικός φορέας και, ενδεχομένως, των προτιμήσεων που έχει εκφράσει και των πληροφοριών που έχει παράσχει ο καταναλωτής, τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σύγκριση διάφορων προσφορών και τη λήψη τεκμηριωμένης απόφασης σχετικά με τη σύναψη σύμβασης πίστωσης.

Οι πληροφορίες αυτές προσδιορίζουν:

- τον τύπο πίστωσης·

- τα στοιχεία ταυτότητας και τη γεωγραφική διεύθυνση του πιστωτικού φορέα καθώς και, κατά περίπτωση, τα στοιχεία ταυτότητας και τη γεωγραφική διεύθυνση του διαμεσολαβούντος μεσίτη πιστώσεων·
- το συνολικό ποσό της πίστωσης·
- τη διάρκεια της σύμβασης πίστωσης·
- το χρεωστικό επιτόκιο, τους όρους που διέπουν την εφαρμογή αυτού του επιτοκίου και κάθε δείκτη ή επιτόκιο αναφοράς που εφαρμόζεται στο αρχικό χρεωστικό επιτόκιο τις επιβαρύνσεις που εφαρμόζονται από τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης πίστωσης και, κατά περίπτωση, τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να μεταβάλλονται οι επιβαρύνσεις αυτές·
- το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο, μέσω αντιπροσωπευτικών παραδειγμάτων που θα αναφέρουν όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του εν λόγω επιτοκίου·
- τους όρους και τη διαδικασία καταγγελίας της σύμβασης πίστωσης·
- για τις συμβάσεις πίστωσης, κατά περίπτωση, ένδειξη ότι ο καταναλωτής μπορεί να κληθεί να εξοφλήσει πλήρως το ποσό της πίστωσης ανά πάσα στιγμή·
- το εφαρμοστέο επιτόκιο υπερημερίας και τις ρυθμίσεις για την προσαρμογή του, και, κατά περίπτωση, τα έξοδα για αθέτηση καταβολής·
- το δικαίωμα του καταναλωτή να λαμβάνει άμεση και δωρεάν ενημέρωση για το αποτέλεσμα της έρευνας σε βάση δεδομένων για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 2·
- σε περίπτωση συμβάσεων πίστωσης σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 3, πληροφορίες για τα έξοδα που ισχύουν από τη χρονική στιγμή σύναψης τέτοιων συμβάσεων πίστωσης καθώς και, κατά περίπτωση, για τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα έξοδα αυτά μπορεί να τροποποιηθούν·
- κατά περίπτωση, το χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεσμεύεται ο πιστωτικός φορέας από τις πληροφορίες τις οποίες έχει παράσχει πριν από τη σύναψη της σύμβασης.

Οι πληροφορίες αυτές παρέχονται εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου, και είναι όλες εξίσου ευδιάκριτες. Ο πιστωτικός φορέας θεωρείται ότι έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών όπως ορίζει ο νόμος, εφόσον έχει παράσχει τις "τυποποιημένες ευρωπαϊκές πληροφορίες καταναλωτικής πίστης".

Σε ορισμένες περιπτώσεις συμβάσεων πίστωσης, οι πληροφορίες που παρέχονται στον καταναλωτή σύμφωνα με το άρθρο 6, περιλαμβάνουν επίσης:

- το ποσό, τον αριθμό και την περιοδικότητα των καταβολών που πρέπει να πραγματοποιηθούν από τον καταναλωτή και, κατά περίπτωση, τη σειρά με την οποία θα κατανεμηθούν οι δόσεις σε διάφορα τρέχοντα υπόλοιπα στα οποία εφαρμόζονται διαφορετικά χρεωστικά επιτόκια για τους σκοπούς της εξόφλησης· και
- το δικαίωμα πρόωρης εξόφλησης, και, κατά περίπτωση, πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα αποζημίωσης του πιστωτικού φορέα και τον τρόπο καθορισμού της αποζημίωσης αυτής.

3.2 Άρθρα του Ν.3869/2010 σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή και τη ρύθμιση ή τακτοποίηση οφειλών όσον αφορά τις συμβάσεις πίστωσης

Στο άρθρο 8 αναφέρεται η υποχρέωση εκτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή. Συγκεκριμένα τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας εκτιμά την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή, βάσει επαρκών στοιχείων που λαμβάνονται κατά περίπτωση από τον καταναλωτή και, εν ανάγκη, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων. Τα κράτη μέλη η νομοθεσία των οποίων απαιτεί από τους πιστωτικούς φορείς να αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα των καταναλωτών, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων, μπορούν να διατηρήσουν την απαίτηση αυτή.

Επίσης είναι σημαντικό να αναφερθεί πως τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, εάν τα μέρη συμφωνήσουν να αλλάξουν το συνολικό ποσό της πίστωσης μετά τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας προσαρμόζει στα πρόσφατα δεδομένα τα χρηματοπιστωτικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή του σχετικά με τον καταναλωτή και αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή πριν από οιαδήποτε σημαντική αύξηση του συνολικού ποσού της πίστωσης.

Το άρθρο 9 εκχωρεί στους πιστωτικούς φορείς πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων για την πληρέστερη αξιολόγηση των καταναλωτών. Κάθε κράτος μέλος εξασφαλίζει, σε περίπτωση διασυνοριακής πίστωσης, την πρόσβαση των πιστωτικών φορέων των άλλων κρατών μελών στις βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιούνται σε αυτό το κράτος μέλος για την εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών. Οι όροι πρόσβασης δεν πρέπει να εισάγουν διακρίσεις. Σε περίπτωση που η απόρριψη της αίτησης πίστωσης βασίζεται σε έρευνα βάσης δεδομένων, ο πιστωτικός φορέας ενημερώνει τον καταναλωτή, αμέσως και δωρεάν, σχετικά με το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας και με τα στοιχεία της συγκεκριμένης βάσης δεδομένων. Η ενημέρωση αυτή εξαιρείται και δεν παρέχεται μόνον εάν η παροχή της απαγορεύεται από άλλες κοινοτικές νομοθετικές πράξεις ή αντίκειται σε στόχους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας.

Στο άρθρο 17 περί εκχώρησης των δικαιωμάτων της σύμβασης πίστωσης αναφέρεται πως όταν τα δικαιώματα του πιστωτικού φορέα από σύμβαση πίστωσης ή η ίδια η σύμβαση εκχωρούνται σε τρίτον, ο καταναλωτής δικαιούται να αντιτάσσει κατά του εκδοχέα τα ίδια μέσα άμυνας που είχε κατά του αρχικού πιστωτικού φορέα, συμπεριλαμβανομένου του συμψηφισμού, εφόσον αυτός επιτρέπεται από το οικείο κράτος μέλος.

Επίσης ο καταναλωτής ενημερώνεται για την προβλεπόμενη παραπάνω εκχώρηση, εκτός εάν ο αρχικός πιστωτικός φορέας, σε συμφωνία με τον εκδοχέα, εξακολουθεί να καταβάλλει την πίστωση έναντι του καταναλωτή.

Στο άρθρο 18 το οποίο αφορά την υπέρβαση των πιστωτικών συμβάσεων αναφέρεται πως σε περίπτωση σημαντικής υπέρβασης η οποία διαρκεί πάνω από ένα μήνα, ο πιστωτικός φορέας πρέπει να ενημερώνει αμελλητί τον καταναλωτή, εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου:

- για το γεγονός της υπέρβασης
- για το σχετικό ποσό
- για το χρεωστικό επιτόκιο
- για τις εφαρμοζόμενες ποινές, επιβαρύνσεις ή τόκους υπερημερίας

Το άρθρο 18 ισχύει υπό την επιφύλαξη τυχόν κανόνων του εθνικού δικαίου που απαιτούν από τον πιστωτικό φορέα να προσφέρει άλλου είδους πιστωτικό προϊόν όταν είναι σημαντική η διάρκεια της υπέρβασης. Οι διατάξεις του νόμου 3869/2010 οι οποίες αφορούν τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά και σχετίζονται με τη συγκεκριμένη εργασία εφαρμόζονται για φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών τους (εφεξής οφειλέτες). Οι οφειλέτες δικαιούνται να υποβάλουν στο αρμόδιο δικαστήριο την αίτηση που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 του νόμου 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών αυτών και απαλλαγή. Την ύπαρξη δόλου αποδεικνύει ο πιστωτής.

Από τη δυνατότητα ρύθμισης εξαιρούνται οι οφειλές οι οποίες έχουν αναληφθεί το τελευταίο έτος πριν την υποβολή της αίτησης για την έναρξη της διαδικασίας ρύθμισης σύμφωνα με το νόμο δεύτερον οφειλές που προέκυψαν από αδικοπραξία που διαπράχθηκε με δόλο, διοικητικά πρόστιμα, χρηματικές ποινές, φόρους και τέλη προς το Δημόσιο και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού, τέλη προς Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και εισφορές προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης. Επίσης αναφέρεται πως απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου μπορεί να γίνει μόνο μία φορά.

Όσον αφορά τη διαδικασία εξωδικαστικού συμβιβασμού προϋπόθεση για την ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου υποβολή αίτησης του οφειλέτη για ρύθμιση οφειλών και απαλλαγή αποτελεί η εκ μέρους του καταβολή προσπάθειας επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού με τους πιστωτές του και η αποτυχία αυτής, κατά το τελευταίο πριν την υποβολή της αίτησης εξάμηνο. Η προσπάθεια αυτή πραγματοποιείται με τη συνδρομή του Συνηγόρου του Καταναλωτή, Επιτροπής Φιλικού Διακανονισμού που προβλέπεται στο άρθρο 11 του ν. 2251/1994 (ΦΕΚ 191 Α), όπως ισχύει, ή Ένωσης Καταναλωτών που είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο που προβλέπεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 10 του ν. 2251/1994 ή του Μεσολαβητή Τραπεζικών Επενδυτικών Υπηρεσιών ή δικηγόρου ή άλλου δημόσιου ή ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα φορέα από αυτούς που ορίζονται με τη διαδικασία που προβλέπεται σε άλλο σημείο του νόμου.

Σε περίπτωση που η προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού αποτύχει, ο φορέας ή ο δικηγόρος που βοήθησε την προσπάθεια συντάσσει βεβαίωση, στην οποία διαπιστώνεται η αποτυχία της προσπάθειας εξωδικαστικού συμβιβασμού. Αν επιτευχθεί με τη σύμφωνη γνώμη των πιστωτών εξωδικαστικός συμβιβασμός, συντάσσεται σχετικό πρακτικό, το οποίο αποτελεί τίτλο εκτελεστό από την επικύρωση του από τον αρμόδιο Ειρηνοδίκη.

Όπως περιγράφεται στο άρθρο 7 σε περίπτωση δικαστικού συμβιβασμού μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε ημερών που αρχίζει με την πάροδο δύο μηνών από την υποβολή της αίτησης που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 4, ο οφειλέτης, λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις των πιστωτών, μπορεί να επιφέρει μεταβολές στο αρχικό σχέδιο διευθέτησης, προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία όλων των πιστωτών. Οι πιστωτές ενημερώνονται με δική τους επιμέλεια για τις παραπάνω μεταβολές και λαμβάνουν θέση εγγράφως για το αναμορφωμένο σχέδιο μέσα σε είκοσι ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής τροποποιημένου σχεδίου. Τροποποίηση του σχεδίου μπορεί να λάβει χώρα μόνο μία φορά.

Αν κανένας πιστωτής δεν προβάλλει αντιρρήσεις για το αρχικό ή το τροποποιημένο σχέδιο διευθέτησης οφειλών ή συγκατατίθενται όλοι σε αυτό, θεωρείται ότι ο συμβιβασμός έχει γίνει αποδεκτός. Ο Ειρηνοδίκης με απόφασή του επικυρώνει το σχέδιο, το οποίο αποκτά πλέον ισχύ δικαστικού συμβιβασμού. Η αίτηση για ρύθμιση και απαλλαγή από τις οφειλές θεωρείται ότι ανακλήθηκε.

Αν συγκατατίθενται στο σχέδιο πιστωτές με απαιτήσεις που υπερβαίνουν το ήμισυ του συνολικού ποσού των απαιτήσεων, στους οποίους περιλαμβάνονται σε κάθε περίπτωση το σύνολο των πιστωτών με εμπραγμάτων εξασφαλισμένες απαιτήσεις και πιστωτές με απαιτήσεις που υπερβαίνουν το ήμισυ των τυχόν εργατικών απαιτήσεων, το δικαστήριο, μετά από αίτηση του οφειλέτη ή οποιουδήποτε από τους πιστωτές που υποβάλλεται εγγράφως μέχρι τη συζήτηση, υποκαθιστά την έλλειψη συγκατάθεσης των πιστωτών που αντιτίθενται καταχρηστικά στο συμβιβασμό. Στην περίπτωση αυτή θεωρείται ότι επήλθε ο συμβιβασμός και ότι ανακλήθηκε η αίτηση για την απαλλαγή από τα χρέη.

Δεν επιτρέπεται υποκατάσταση της συγκατάθεσης πιστωτή όταν η απαίτηση του πιστωτή που αντιτίθεται δεν ικανοποιείται σε ανάλογο, σε σχέση με τους άλλους πιστωτές, βαθμό ή σε περίπτωση εφαρμογής του σχεδίου, ο πιστωτής που αντιτίθεται αποδεικνύει ότι θα περιέλθει σε δυσμενέστερη οικονομικά θέση από αυτήν στην οποία θα περιερχόταν, αν συνεχιζόταν η διαδικασία απαλλαγής του οφειλέτη από τις οφειλές ή αμφισβητείται απαίτηση από οφειλέτη ή οποιονδήποτε πιστωτή.

Αν δεν ενταχθεί στο σχέδιο διευθέτησης των οφειλών απαίτηση ανέγγυου πιστωτή, στον οποίο επιδόθηκαν η αίτηση και το σχέδιο, η απαίτηση αποσβεννύεται, αν ο πιστωτής δε λάβει εγγράφως θέση επί του σχεδίου μέσα στην προθεσμία που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 5. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως οι πιστωτές δεν αποκτούν απαίτηση κατά του οφειλέτη για τα έξοδα και τις δαπάνες που δημιουργούνται από τη διαδικασία και το σχέδιο διευθέτησης οφειλών.

Στο άρθρο 8 που αφορά τη δικαστική ρύθμιση χρεών σε περίπτωση που το σχέδιο δεν γίνεται δεκτό από τους πιστωτές, σύμφωνα με τα οριζόμενα παραπάνω ή αν εκδηλώθηκαν αντιρρήσεις κατά του σχεδίου διευθέτησης των οφειλών και δεν υποκαθίστανται αυτές σύμφωνα με τα οριζόμενα που αναφέρθηκαν προηγουμένως, το δικαστήριο ελέγχει την ύπαρξη των αμφισβητούμενων απαιτήσεων και την πλήρωση των προϋποθέσεων για τη ρύθμιση των οφειλών και απαλλαγή του οφειλέτη. Η απόφαση εκδίδεται κατά προτεραιότητα και αν το δικαστήριο απορρίψει την αίτηση του οφειλέτη δεν μπορεί να υποβληθεί νέα αίτηση πριν από την πάροδο ενός έτους.

Επίσης αν τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη δεν είναι επαρκή, το δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τα πάσης φύσεως εισοδήματά του, ιδίως εκείνα από την προσωπική του εργασία, τη δυνατότητα συνεισφοράς του συζύγου, και σταθμίζοντας αυτά με τις βιοτικές ανάγκες του ιδίου και των προστατευόμενων μελών της οικογένειάς του, τον υποχρεώνει να καταβάλλει μηνιαίως και για χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών ορισμένο ποσό για ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών του συμμετρως διανεμόμενο.

Με την απόφαση μπορεί να οριστεί ότι το ποσό αυτό αναπροσαρμόζεται ανά διαστήματα που ορίζονται σε αυτή με βάση αντικειμενικό δείκτη αναφοράς. Η καταβολή του ποσού γίνεται απευθείας στους πιστωτές, εκτός αν ορίζει διαφορετικά το δικαστήριο. Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της περιόδου ρύθμισης περιέλθουν στον οφειλέτη περιουσιακά στοιχεία αιτία θανάτου, ο οφειλέτης υποχρεούται να διαθέσει για την ικανοποίηση των πιστωτών το ήμισυ της αξίας αυτών. Σε περίπτωση που αμφισβητούμενη απαίτηση, η οποία έχει ενταχθεί στη ρύθμιση απορριφθεί τελεσίδικα, οι λοιποί πιστωτές υποκαθίστανται στη θέση του πιστωτή της αμφισβητούμενης απαίτησης και έχουν από αυτόν αξίωση καταβολής στην αναλογία που αντιστοιχεί στον καθένα του ποσού που εισέπραξε εξαιτίας της ένταξης της απαίτησης στη ρύθμιση. Σε περίπτωση που δεν ενταχθεί στη ρύθμιση αμφισβητούμενη απαίτηση, η ύπαρξη της οποίας επαληθευτεί ακολούθως με τελεσίδικη απόφαση, ο πιστωτής υποκαθίσταται κατά την αναλογία της απαίτησής του στις θέσεις των υπολοίπων πιστωτών για τα ποσά που αναλογούν στην απαίτησή

του και έχει από αυτούς αξίωση καταβολής των ποσών που εισέπραξαν εξαιτίας της απαίτησής του στις υπό ρύθμιση οφειλές. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την κατάθεση στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων των χρηματικών διανομών που αντιστοιχούν σε αμφισβητούμενη απαίτηση που έχει ενταχθεί σε ρύθμιση μέχρι την επαλήθευσή της με τελεσίδικη δικαστική απόφαση.

Επίσης ο οφειλέτης οφείλει να εργάζεται κατά τη διάρκεια της περιόδου ρύθμισης της προηγούμενης παραγράφου σε κατάλληλη εργασία ή, αν δεν εργάζεται, να καταβάλει εύλογη προσπάθεια για την εξεύρεση ανάλογης εργασίας. Η προσπάθεια ανεύρεσης εργασίας τεκμαίρεται εφόσον ο οφειλέτης έχει εγγραφεί στο Μητρώο Ανέργων του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού ή έχει κάρτα ανεργίας και δεν έχει αποκρούσει αδικαιολόγητα πρόταση από τον Οργανισμό για ανάληψη εργασίας. Οφείλει επίσης να γνωστοποιεί μέσα σε ένα μήνα στη γραμματεία του δικαστηρίου κάθε μεταβολή κατοικίας ή εργασίας, αλλαγή εργοδότη, καθώς και κάθε αξιόλογη βελτίωση των εισοδημάτων του ή των περιουσιακών του στοιχείων, ώστε να ενημερώνεται ο φάκελος που τηρείται σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 4.

Ακόμα, με αίτηση του οφειλέτη ή πιστωτή, που επιδίδεται μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της στο αρμόδιο δικαστήριο, μπορεί να τροποποιείται η ρύθμιση οφειλών της απόφασης της προηγούμενης παραγράφου ως προς το ύψος των μηνιαίων καταβολών, όταν τούτο δικαιολογείται από μεταγενέστερα γεγονότα ή μεταβολές της περιουσιακής κατάστασης και των εισοδημάτων του οφειλέτη.

Η ισχύς της απόφασης που τροποποιεί τη ρύθμιση μπορεί να ανατρέχει στο χρόνο υποβολής της αίτησης τροποποίησης και σε περίπτωση καταβολής από τον οφειλέτη σε πιστωτές μεγαλύτερου ποσού από αυτό που έχει οριστεί από το δικαστήριο σύμφωνα με την παράγραφο 2, τότε ο οφειλέτης υποχρεούται να ικανοποιήσει συμμετρως όλους τους πιστωτές.

Σε περιπτώσεις που εξαιτίας εξαιρετικών περιστάσεων, όπως χρόνια ανεργία χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη, σοβαρά προβλήματα υγείας, ανεπαρκές εισόδημα για την κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών του οφειλέτη ή άλλων λόγων ίδιας τουλάχιστον βαρύτητας, προσδιορίζονται με την απόφαση μηνιαίες καταβολές μικρού ύψους ή και μηδενικές, το δικαστήριο μπορεί με την ίδια απόφαση να ορίσει, όχι νωρίτερα από πέντε μήνες, νέα δικάσιμο για επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών. Η παραπάνω απόφαση που ορίζει μηνιαίες καταβολές είναι αμέσως εκτελεστή και δεν επιτρέπεται δικαστική αναστολή της επίσης, δικαστική δαπάνη δεν επιδικάζεται.

Στην περίπτωση ύπαρξης ακίνητης περιουσίας το άρθρο 9 προβλέπει τη διαδικασία ρευστοποίησης της περιουσίας με μέριμνα στην προστασία της κύριας κατοικίας του οφειλέτη. Συνεπώς, εφόσον υπάρχει ρευστοποιήσιμη περιουσία, η εκποίηση της οποίας κρίνεται απαραίτητη για την ικανοποίηση των πιστωτών, ή όταν το δικαστήριο κρίνει αναγκαίο να παρακολουθήσει και να υποβοηθήσει την εκτέλεση των όρων ρύθμισης των οφειλών για την απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη ή την εξασφάλιση των συμφερόντων των πιστωτών, ορίζεται εκκαθαριστής. Εκκαθαριστής μπορεί να ορίζεται το πρόσωπο που προτείνουν πιστωτές οι οποίοι αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των πιστώσεων ή πρόσωπο από τον κατάλογο των πραγματοποιημένων που προβλέπεται στο άρθρο 371 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Το έργο του εκκαθαριστή είναι αυτό που προσδιορίζεται ειδικά με την απόφαση του διορισμού του και, σε κάθε περίπτωση, η διαχείριση της περιουσίας του οφειλέτη, η διασφάλισή της σε όλο το νόμιμο ύψος της χάριν των πιστωτών, η πρόσφορη εκποίησή της, η προνομιακή ικανοποίηση των πιστωτών που έχουν εμπράγματη ασφάλεια στο εκποιούμενο πράγμα και η σύμμετρη ικανοποίηση των ανέγγυων πιστωτών. Σημειώνεται πως οι διατάξεις του πτωχευτικού Κώδικα περί συνδίκου εφαρμόζονται αναλόγως και στον εκκαθαριστή.

Ο οφειλέτης μπορεί να υποβάλει στο δικαστήριο πρόταση εκκαθάρισης ζητώντας να εξαιρεθεί από την εκποίηση βεβαρημένο ή μη με εμπράγματη ασφάλεια ακίνητο, που

χρησιμεύει ως κύρια κατοικία του, εφόσον τούτο δεν υπερβαίνει το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις όριο αφορολόγητης απόκτησης πρώτης κατοικίας, προσαυξημένο κατά πενήντα τοις εκατό.

Στην περίπτωση αυτή το δικαστήριο ρυθμίζει την ικανοποίηση απαιτήσεων των πιστωτών μέχρι συνολικό ποσό που ανέρχεται στο ογδόντα πέντε τοις εκατό της εμπορικής αξίας του ακινήτου της κύριας κατοικίας, όπως αυτή αποτιμάται από το δικαστήριο.

Η ρύθμιση μπορεί να προβλέπει και περίοδο χάριτος. Η εξυπηρέτηση της οφειλής γίνεται με επιτόκιο που δεν υπερβαίνει αυτό της ενήμερης οφειλής ή το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο που ίσχυε σύμφωνα με το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, το οποίο χρησιμοποιείται και ως πηγή δεδομένων στην παρούσα εργασία, κατά τον τελευταίο μήνα για τον οποίο υφίσταται μέτρηση, αναπροσαρμοζόμενο με επιτόκιο αναφοράς αυτό των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, και χωρίς ανατοκισμό. Οι απαιτήσεις των πιστωτών που έχουν εμπράγματα ασφάλεια στο ακίνητο ικανοποιούνται προνομιακά από τις καταβολές του οφειλέτη με βάση τα παραπάνω.

Για τον προσδιορισμό της περιόδου τοκοχρεολυτικής εξόφλησης της οριζόμενης συνολικής οφειλής λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια των συμβάσεων δυνάμει των οποίων χορηγήθηκαν πιστώσεις στον οφειλέτη. Η περίοδος πάντως αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει τα είκοσι έτη. Η μη τήρηση από τον οφειλέτη των υποχρεώσεων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή της παραγράφου αυτής, επιτρέπει στον πιστωτή να κινήσει διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη και της μοναδικής κατοικίας του. Δεν επιτρέπεται η καταγγελία της ρύθμισης αν δεν υπάρχει καθυστέρηση τεσσάρων τουλάχιστον μηνιαίων δόσεων. Αν ο οφειλέτης κατοικεί ή διαμένει σε ξένο ακίνητο και ο σύζυγος αυτού δεν διαθέτει ακίνητο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία, τότε οι προηγούμενες διατάξεις που περιγράφονται εφαρμόζονται και για το μοναδικό ακίνητο του οφειλέτη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία.

Σε περίπτωση που ο οφειλέτης καταβάλλει τις μηνιαίες καταβολές πριν τη διανομή του τιμήματος από την πώληση του ακινήτου, οι προνομιούχοι ή ενυπόθηκοι δανειστές συντρέχουν σε αυτές στο σύνολο των απαιτήσεών τους, εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεων των άρθρων 159 και 160 του Πτωχευτικού Κώδικα.

Όσον αφορά την οριστική απαλλαγή από υπόλοιπα χρεών στο άρθρο 11 αναφέρεται πως η κανονική εκτέλεση από τον οφειλέτη των υποχρεώσεων του επιφέρει την απαλλαγή του από κάθε τυχόν υφιστάμενο υπόλοιπο οφειλής έναντι όλων των πιστωτών, ακόμη και έναντι εκείνων που δεν ανήγγειλαν τις απαιτήσεις τους. Το δικαστήριο με αίτηση του οφειλέτη που κοινοποιείται στους πιστωτές πιστοποιεί την απαλλαγή του από το υπόλοιπο των οφειλών. Αντίθετα σε περίπτωση που ο οφειλέτης καθυστερεί την εκπλήρωση των υποχρεώσεων από τη ρύθμιση οφειλών για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών ή δυστροπεί επανειλημμένα στην τήρηση της ρύθμισης, το δικαστήριο διατάζει την έκπτωση του οφειλέτη από τη ρύθμιση μετά από αίτηση θιγόμενου πιστωτή που κατατίθεται το αργότερο μέσα σε τέσσερις μήνες από τη δημιουργία του λόγου έκπτωσης. Κάθε κλήτευση πραγματοποιείται πριν δεκαπέντε ημέρες.

Σε περίπτωση που δεν ευοδωθεί η απαλλαγή από τις οφειλές με τη διαδικασία του νόμου, οι απαιτήσεις των πιστωτών επανέρχονται στο ύψος στο οποίο θα βρίσκονταν αν δεν είχε υποβληθεί η αίτηση υπαγωγής σε ρύθμιση. Για τον προσδιορισμό του ύψους των απαιτήσεων αποκλείεται, εφόσον είχε γίνει δεκτή η αίτηση υπαγωγής σε ρύθμιση, ο ανατοκισμός από την κοινοποίηση της αίτησης αυτής στους πιστωτές και αφαιρούνται τα ποσά που έχουν καταβληθεί από τον οφειλέτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Εμπειρική Ανάλυση

Το τμήμα αυτό της εργασίας αφορά την εμπειρική ανάλυση, με την οποία θα προσπαθήσουμε να εξαγάγουμε ορισμένα συμπεράσματα με βάση εμπειρικά δεδομένα. Τα συμπεράσματα αυτά θα πρέπει να απαντούν όσο το δυνατόν καλύτερα στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν διατυπωθεί παραπάνω.

Τα εμπειρικά δεδομένα που θα χρησιμοποιηθούν και θα παρουσιαστούν προέρχονται από τα οικονομικά δελτία της Τράπεζας της Ελλάδος από τον Ιανουάριο του 2005 έως τον Φεβρουάριο του 2012. Συγκεκριμένα τα δεδομένα αυτά είναι το μηνιαία υπόλοιπα δανείων καταναλωτικής πίστης στο σύνολο τους, χωρισμένα σε κατηγορίες, δηλαδή στεγαστικά, καταναλωτικά και λοιπά λιανικής τραπεζικής δάνεια. Επίσης τα οικονομικά δελτία παρείχαν τα μέσα μηνιαία επιτόκια δανεισμού για τις παραπάνω κατηγορίες δανείων αλλά και τα μέσα μηνιαία επιτόκια καταθέσεων των νοικοκυριών όλων των διαθέσιμων ειδών καταθέσεων, καταθέσεων ημέρας, ταμιευτηρίου και προθεσμιακές με διάρκεια τουλάχιστον ένα έτος. Τέλος γίνεται χρήση δεδομένων αλλά και σύγκριση συμπερασμάτων δύο ερευνών της Τράπεζας της Ελλάδος που αφορούν το δανεισμό των νοικοκυριών, μια του 2005 και μια του 2008. Τα δεδομένα αυτά είναι ποιοτικού προσανατολισμού, όπως για παράδειγμα εκτίμηση αδυναμίας αποπληρωμής δανείου κατά εισοδηματική κατηγορία νοικοκυριού. Αντίστοιχα υπάρχουν συμπεράσματα των παραπάνω ερευνών τα οποία συνάδουν με το αντικείμενο της παρούσας εμπειρικής έρευνας, αυτά αφορούν τον υπερδανεισμό των νοικοκυριών και τη χαλάρωση των πιστοληπτικών κριτηρίων στη λιανική τραπεζική λόγω της έντασης του ανταγωνισμού. Αφού γίνει αναγωγή των ποσοτικών δεδομένων των οικονομικών δελτίων και των ποιοτικών δεδομένων των δύο ερευνών σε μετρήσιμα επίπεδα μεταβλητών, με τη χρήση SPSS διεξάγεται στατιστική ανάλυση στις παραπάνω μεταβλητές, σε πιο πρώιμο στάδιο δημιουργούνται ορισμένοι χρήσιμοι πίνακες στο Excel.

Τα πρώτα εμπειρικά δεδομένα αφορούν τα υπόλοιπα των δανείων των εγχώριων νοικοκυριών από τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (NXI) ανά κατηγορία. Παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.1. και δείχνουν πως αυξάνονται ή μειώνονται οι πιστώσεις διαχρονικά ανά μήνα από το 2005 έως τις αρχές του 2008.

ΔΑΝΕΙΑ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΓΧΩΡΙΑ NXI ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Τέλος περιόδου	ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ			
	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ	ΛΟΙΠΑ ΔΑΝΕΙΑ
2005 Ιαν	52.401,7	33.672,4	17.275,8	1.453,5
Φεβρουάριος	53.384,5	34.281,6	17.610,7	1.492,2
Μάρτιος	54.608,0	35.091,5	17.995,6	1.520,9
Απρίλιος	55.939,3	35.878,7	18.550,0	1.510,6
Μάιος	56.971,3	36.610,2	18.896,4	1.464,7
Ιούνιος	56.978,2	36.102,8	19.386,6	1.488,8
Ιούλιος	57.601,7	37.238,6	18.897,0	1.466,1
Αύγουστος	58.576,2	37.850,0	19.245,1	1.481,1
Σεπτέμβριος	60.202,4	39.022,1	19.628,5	1.551,8
Οκτώβριος	61.649,3	40.000,4	20.080,7	1.568,2
Νοέμβριος	63.344,5	41.244,2	20.511,7	1.588,6
Δεκέμβριος	65.698,2	43.199,4	20.850,0	1.648,8
2006 Ιαν	66.732,1	44.010,6	21.047,7	1.673,8
Φεβρουάριος	68.222,9	44.873,8	21.637,5	1.711,6
Μάρτιος	69.672,8	45.919,6	22.045,2	1.708,0
Απρίλιος	70.648,3	46.612,7	22.344,3	1.691,3
Μάιος	71.105,2	46.539,9	22.815,5	1.749,8

Ιούνιος	72.063,1	46.929,0	23.275,7	1.558,4
Ιούλιος	73.637,3	48.165,4	23.610,7	1.861,2
Αύγουστος	73.997,4	48.138,4	23.956,0	1.903,0
Σεπτέμβριος	75.492,5	49.140,0	24.394,4	1.958,1
Οκτώβριος	76.691,0	49.923,5	24.709,6	2.057,9
Νοέμβριος	78.032,1	50.672,3	25.283,7	2.076,1
Δεκέμβριος	80.236,6	52.502,5	25.599,2	2.134,9
2007 Ιαν	81.528,5	53.517,4	25.881,3	2.129,8
Φεβρουάριος	82.907,5	54.619,9	26.114,4	2,173,2
Μάρτιος	84.995,2	56.200,1	26.572,7	2.222,4
Απρίλιος	86.470,9	57.218,4	27.071,9	2.180,6
Μάιος	88.187,7	58.277,3	27.714,2	2.196,2
Ιούνιος	88.702,2	58.156,5	28.101,5	2.444,2
Ιούλιος	89.368,0	58.169,6	28.596,5	2.601,9
Αύγουστος	90.755,6	59.067,4	29.055,8	2.632,4
Σεπτέμβριος	92.289,8	60.119,2	29.466,4	2.704,2
Οκτώβριος	94.051,2	61.052,5	30.101,9	2.896,8
Νοέμβριος	92.042,6	62.158,7	27.128,2	2.755,7
Δεκέμβριος	93.967,1	63.613,1	27.543,3	2.810,7
2008 Ιαν	95.123,3	64.361,2	27.995,2	2.766,9
Φεβρουάριος	95.790,4	64.142,7	28.835,5	2.812,2
Μάρτιος	97.124,3	65.042,9	29.193,5	2.887,9
Απρίλιος	97.299,5	64.928,0	29.597,8	2.773,7
Μάιος	110.041,5	73.006,6	34.195,7	2.839,2

Ιούνιος	111.618,8	74.064,3	34.606,4	2.948,1
Ιούλιος	112.909,0	74.829,6	35.132,8	2.946,6
Αύγουστος	113.609,2	75.203,6	35.483,3	2.922,3
Σεπτέμβριος	115.098,1	76.055,4	36.037,0	3.005,7
Οκτώβριος	116.181,8	76.853,9	36.281,9	3.046,0
Νοέμβριος	116.539,7	77.003,3	36.492,2	3.044,2
Δεκέμβριος	117.203,1	77.699,9	36.435,0	3.068,2
2009 Ιαν	117.271,9	77.812,6	36.449,3	3.010,0
Φεβρουάριος	117.486,9	78.002,9	36.512,8	2.971,2
Μάρτιος	117.384,4	78.066,3	36.369,2	2.948,9
Απρίλιος	117.408,3	78.235,2	36.244,7	2.928,4
Μάιος	117.683,3	78.395,5	36.317,7	2.970,1
Ιούνιος	117.985,8	78.734,2	36.280,8	2.970,8
Ιούλιος	118.333,9	79.041,9	36.383,9	2.908,1
Αύγουστος	118.472,3	79.144,6	36.445,0	2.882,7
Σεπτέμβριος	118.895,7	79.560,2	36.391,6	2.943,9
Οκτώβριος	118.945,1	79.670,0	36.328,7	2.946,4
Νοέμβριος	119.102,5	79.958,2	36.165,9	2.978,4
Δεκέμβριος	119.635,0	80.559,0	36.044,0	3.032,0
2010 Ιαν	119.556,0	80.704,0	35.875,0	2.977,0
Φεβρουάριος	119.652,0	80.878,0	35.791,0	2.984,0
Μάρτιος	119.669,0	81.173,0	35.489,0	3.007,0
Απρίλιος	119.453,0	81.125,0	35.327,0	3.002,0
Μάιος	119.353,0	81.110,0	35.193,0	3.050,0

Ιούνιος	119.778,0	81.355,0	36.279,0	2.144,0
Ιούλιος	119.349,0	81.258,0	35.947,0	2.143,0
Αύγουστος	119.363,0	81.374,0	35.886,0	2.103,0
Σεπτέμβριος	119.108,0	81.125,0	35.822,0	2.161,0
Οκτώβριος	117.808,0	79.957,0	35.609,0	2.242,0
Νοέμβριος	118.217,0	80.302,0	35.443,0	2.472,0
Δεκέμβριος	118.119,0	80.507,0	35.081,0	2.532,0
2011 Ιαν	117.493,0	80.128,0	34.884,0	2.480,0
Φεβρουάριος	117.288,0	80.028,0	34.702,0	2.558,0
Μάρτιος	116.846,0	79.823,0	34.454,0	2.569,0
Απρίλιος	116.358,0	79.718,0	34.060,0	2.580,0
Μάιος	116.227,0	79.794,0	33.811,0	2.622,0
Ιούνιος	116.088,0	79.800,0	33.598,0	2.690,0
Ιούλιος	115.951,0	79.936,0	33.241,0	2.773,0
Αύγουστος	115.286,0	79.575,0	33.885,0	1.826,0
Σεπτέμβριος	114.554,0	79.170,0	33.680,0	1.704,0
Οκτώβριος	113.907,0	78.869,0	33.385,0	1.654,0
Νοέμβριος	113.389,0	78.506,0	33.194,0	1.689,0
Δεκέμβριος	113.050,0	78.393,0	32.985,0	1.672,0
2012 Ιαν	112.690,0	78.104,0	32.778,0	1.808,0
Φεβρουάριος	112.237,0	77.857,0	32.568,0	1.811,0

Πίνακας 4.1 : ΔΑΝΕΙΑ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΧΙ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ, Οικονομικά Δελτία της Τράπεζας της Ελλάδος, τεύχη 24 -36. (τιμές σε εκατ. €)

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται η ραγδαία αύξηση των υπολοίπων των πιστώσεων από το 2005 μέχρι και το Μάιο του 2008, σε όλες τις κατηγορίες δανείων και κυρίως

τα στεγαστικά και τα καταναλωτικά. Στις αρχές του 2012 όμως μετά από σταδιακή μείωση, τα υπόλοιπα των πιστώσεων επανέρχονται στα επίπεδα του 2008. Σύμφωνα και με τις έρευνες της Τράπεζας της Ελλάδος αυτό οφείλεται αφενός στη σταδιακή κορύφωση της έντασης του ανταγωνισμού στη λιανική τραπεζική και αφετέρου στη διαμόρφωση των επιπέδων των επιτοκίων στο υπό μελέτη χρονικό διάστημα. Ένας ακόμα παράγοντας πρέπει να ληφθεί υπόψη, ο οποίος είναι η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 όπου εκδηλώθηκε τον Οκτώβριο του 2008 στις Η.Π.Α. αλλά άρχισε το Μάιο να επηρεάζει τον Ευρωπαϊκό χώρο συμπεριλαμβανομένου και του Ελληνικού.

Παρακάτω στον Πίνακα 4.2. παρουσιάζονται τα μηνιαία τραπεζικά επιτόκια νέων δανείων προς εγχώρια νοικοκυριά, ανά κατηγορία δανείου.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΝΕΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Τέλος περιόδου	ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ				
	ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ			ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ	
	ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝ Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΧΩΡΙΣ ΣΤΑΘΕΡΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΕΝΑ ΕΤΟΣ	ΜΕ ΚΥΜΑΙΝΟΜΕΝ Ο ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΩΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩ Ν ΔΑΝΕΙΩΝ	ΜΕ	ΜΕΣΟ
				ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΕΝΑ ΕΤΟΣ	ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΩΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΩ Ν ΔΑΝΕΙΩΝ
2005 Ιαν	13,42	8,85	9,39	4,23	4,39
Φεβρουάριος	13,72	8,99	9,62	4,2	4,34
Μάρτιος	13,51	8,53	9,43	4,15	4,27
Απρίλιος	13,74	8,58	9,37	4,13	4,23
Μάιος	13,63	8,88	9,13	4,12	4,21
Ιούνιος	13,48	8,16	8,78	4,07	4,18
Ιούλιος	13,14	8,45	9,35	4,06	4,14

Αύγουστος	13,16	8,48	9,39	4,11	4,18
Σεπτέμβριος	13,23	8,36	8,79	3,99	4,05
Οκτώβριος	13,07	8,32	8,68	3,94	4,01
Νοέμβριος	13,09	8,28	8,56	3,88	3,93
Δεκέμβριος	13,07	7,78	8,26	3,86	3,91
2006 Ιαν	13,18	7,77	8,3	3,92	4
Φεβρουάριος	13,18	8,06	8,51	3,89	3,97
Μάρτιος	13,22	8,09	8,44	3,92	4,02
Απρίλιος	13,24	7,82	8,48	3,93	4,08
Μάιος	13,22	7,84	8,66	4	4,15
Ιούνιος	13,45	8,09	8,75	4,22	4,32
Ιούλιος	13,41	7,85	8,59	4,28	4,36
Αύγουστος	13,6	7,99	8,77	4,51	4,53
Σεπτέμβριος	13,58	8,03	8,85	4,5	4,54
Οκτώβριος	13,72	8,15	8,87	4,64	4,62
Νοέμβριος	13,81	8,19	8,86	4,5	4,52
Δεκέμβριος	13,8	6,82	7,82	4,07	4,26
2007 Ιαν	13,87	7,35	8,3	3,92	4,19
Φεβρουάριος	13,85	7,53	8,4	3,8	4,09
Μάρτιος	13,88	7,6	8,23	4	4,09
Απρίλιος	13,97	7,72	8,36	4,45	4,23
Μάιος	13,92	8,18	8,74	4,46	4,25
Ιούνιος	14,09	7,82	8,61	4,9	4,52
Ιούλιος	14,12	8	8,7	5,01	4,53

Αύγουστος	14,15	8,38	8,78	5	4,58
Σεπτέμβριος	14,14	7,5	8,54	4,93	4,64
Οκτώβριος	14,13	7,22	8,08	4,96	4,63
Νοέμβριος	14,5	7,54	8,47	4,68	4,53
Δεκέμβριος	14,47	7,66	8,4	4,76	4,45
2008 Ιαν	14,48	8,15	8,52	4,61	4,39
Φεβρουάριος	14,48	8,36	8,63	4,67	4,4
Μάρτιος	14,46	8,64	8,62	4,77	4,47
Απρίλιος	7,01	8,87	8,75	4,83	4,5
Μάιος	7,72	8,82	8,92	4,94	4,57
Ιούνιος	7,68	8,52	8,84	5,05	4,68
Ιούλιος	9,36	9,21	9,06	5,3	4,83
Αύγουστος	10,1	8,82	9,03	5,34	4,98
Σεπτέμβριος	6,56	8,88	9,13	5,45	5,03
Οκτώβριος	9,68	9,05	9,52	5,92	5,35
Νοέμβριος	μ.δ.	8,88	9,5	5,35	5,3
Δεκέμβριος	μ.δ.	8,76	9,46	4,92	5,21
2009 Ιαν	μ.δ.	9,15	9,82	4,55	4,97
Φεβρουάριος	μ.δ.	8,84	9,81	4,16	4,65
Μάρτιος	μ.δ.	8,62	9,71	3,83	4,32
Απρίλιος	μ.δ.	9,17	9,72	3,64	4,11
Μάιος	μ.δ.	8,54	9,14	3,52	3,97
Ιούνιος	μ.δ.	7,59	8,93	3,46	3,86
Ιούλιος	μ.δ.	8,36	9,09	3,27	3,68

Αύγουστος	μ.δ.	8,54	8,99	3,27	3,72
Σεπτέμβριος	μ.δ.	8,43	9,25	3,19	3,57
Οκτώβριος	8,45	9,06	9,46	3,15	3,56
Νοέμβριος	10,01	8,59	9,13	3,14	3,49
Δεκέμβριος	6,84	8,18	8,94	3,08	3,41
2010 Ιαν	9,77	8,69	8,96	3,05	3,44
Φεβρουάριος	6,4	8,65	9,36	3,08	3,42
Μάρτιος	6,54	8,94	9,27	3,21	3,53
Απρίλιος	6,77	8,69	9,3	3,32	3,62
Μάιος	5,21	8,48	9,3	3,36	3,63
Ιούνιος	6,22	10,31	9,45	3,26	3,5
Ιούλιος	6,23	10,88	9,79	3,54	3,78
Αύγουστος	6,51	10,92	9,86	3,67	3,89
Σεπτέμβριος	6,72	10,4	9,75	3,54	3,74
Οκτώβριος	5,39	10,65	9,87	3,72	3,92
Νοέμβριος	6,45	10,5	9,79	3,68	3,85
Δεκέμβριος	7,09	10,27	9,68	3,65	3,79
2011 Ιαν	6,84	10,73	9,84	3,93	4,05
Φεβρουάριος	12,77	10,44	9,88	3,91	4,04
Μάρτιος	7,18	9,74	9,52	4,04	4,17
Απρίλιος	7,31	10,65	10,15	4,25	4,32
Μάιος	7,81	10,48	10,22	4,26	4,33
Ιούνιος	7,72	10,47	10,23	4,23	4,32
Ιούλιος	7,82	11,03	10,45	4,44	4,52

Αύγουστος	μ.δ.	10,77	10,55	4,54	4,57
Σεπτέμβριος	8,25	9,7	9,95	4,49	4,51
Οκτώβριος	7,91	10,07	10,22	4,65	4,56
Νοέμβριος	7,4	9,3	9,57	4,48	4,4
Δεκέμβριος	9,38	8,49	8,92	4,18	4,14
2012 Ιαν	4,92	8,76	9,17	3,98	3,97
Φεβρουάριος	9,07	8,8	9,09	3,77	3,75

Πίνακας 4.2 : ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΝΕΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ, Οικονομικά Δελτία της Τράπεζας της Ελλάδος, τεύχη 24 -36.

Όπως φαίνεται τα επιτόκια όλων των νέων δανείων αυξήθηκαν αρκετά τη διετία 2010 και 2011, στις αρχές του 2012 όμως διαμορφώθηκαν στα επίπεδα περίπου του 2005. Σύμφωνα με τις έρευνες της Τράπεζας της Ελλάδος αυτό οφείλεται στις προσαρμογές του επιτοκίου που δανείζει η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα τα εγχώρια NXI. Να σημειωθεί πως εφόσον η τελευταία έρευνα της τράπεζας της Ελλάδος είναι του 2008, δεν έχει γίνει κάποια αναφορά για τα επιτόκια των ετών 2009 έως αρχές του 2012, στο οικονομικό δελτίο όμως αναφέρεται το ίδιο επιχείρημα και επίσης μια εκτίμηση πως τα NXI προσπαθούν να γίνουν λίγο πιο ελκυστικά στον τομέα της λιανικής τραπεζικής εν μέσω της δύσκολης οικονομικής συγκυρίας.

Εκτός όμως από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, τα εγχώρια NXI δανείζονται και από τα εγχώρια νοικοκυριά με τη μορφή καταθέσεων οι οποίες αποτελούν υποχρέωση στο παθητικό των τραπεζών. Τα επιτόκια που προσφέρουν οι τράπεζες για τις καταθέσεις αντικατοπτρίζουν ως ένα βαθμό την ανάγκη τους για ρευστότητα. Όσο μεγαλύτερο είναι το προσφερόμενο επιτόκιο, τόσο μεγαλύτερη και η ζήτηση χρήματος από τις τράπεζες. Παρατίθεται για σχολιασμό ο πίνακας 4.3 με τα τραπεζικά επιτόκια προς τα εγχώρια νοικοκυριά ανά κατηγορία κατάθεσης.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΝΕΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Τέλος περιόδου	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ		
	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ	ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ	ΜΕ ΣΥΜΦΩΝΗΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΩΣ ΕΝΑ ΕΤΟΣ
2005 Ιαν	0,96	0,95	2,25
Φεβρουάριος	0,95	0,94	2,19
Μάρτιος	0,93	0,91	2,22
Απρίλιος	0,89	0,86	2,22
Μάιος	0,89	0,87	2,2
Ιούνιος	0,89	0,86	2,21
Ιούλιος	0,88	0,86	2,2
Αύγουστος	0,89	0,86	2,19
Σεπτέμβριος	0,89	0,87	2,19
Οκτώβριος	0,89	0,87	2,22
Νοέμβριος	0,9	0,87	2,27
Δεκέμβριος	0,91	0,88	2,39
2006 Ιαν	0,93	0,9	2,44
Φεβρουάριος	0,93	0,9	2,45
Μάρτιος	0,99	0,95	2,58
Απρίλιος	0,98	0,95	2,63
Μάιος	0,98	0,95	2,66
Ιούνιος	1,02	0,98	2,76
Ιούλιος	1,02	0,98	2,84
Αύγουστος	1,04	1	2,95

Σεπτέμβριος	1,05	1	3,03
Οκτώβριος	1,11	1,06	3,24
Νοέμβριος	1,09	1,04	3,26
Δεκέμβριος	1,14	1,09	3,47
2007 Ιαν	1,16	1,1	3,5
Φεβρουάριος	1,16	1,1	3,51
Μάρτιος	1,18	1,11	3,64
Απρίλιος	1,2	1,13	3,74
Μάιος	1,2	1,13	3,74
Ιούνιος	1,24	1,15	3,95
Ιούλιος	1,24	1,16	4
Αύγουστος	1,24	1,16	4,09
Σεπτέμβριος	1,25	1,17	4,24
Οκτώβριος	1,25	1,17	4,26
Νοέμβριος	1,25	1,17	4,25
Δεκέμβριος	1,23	1,16	4,52
2008 Ιαν	1,24	1,16	4,35
Φεβρουάριος	1,25	1,16	4,3
Μάρτιος	1,25	1,17	4,42
Απρίλιος	1,25	1,17	4,68
Μάιος	1,24	1,16	4,73
Ιούνιος	1,25	1,17	4,85
Ιούλιος	1,26	1,17	5,09
Αύγουστος	1,26	1,18	4,99

Σεπτέμβριος	1,28	1,19	5,11
Οκτώβριος	1,27	1,2	5,37
Νοέμβριος	1,27	1,19	5,22
Δεκέμβριος	1,24	1,16	5,36
2009 Ιαν	1,15	1,05	4,89
Φεβρουάριος	0,98	0,88	3,87
Μάρτιος	0,79	0,74	3,25
Απρίλιος	0,69	0,62	2,84
Μάιος	0,58	0,5	2,58
Ιούνιος	0,53	0,45	2,55
Ιούλιος	0,52	0,46	2,34
Αύγουστος	0,5	0,45	2,24
Σεπτέμβριος	0,48	0,43	2,08
Οκτώβριος	0,43	0,37	2,08
Νοέμβριος	0,43	0,37	2,01
Δεκέμβριος	0,43	0,37	2,1
2010 Ιαν	0,43	0,37	2,18
Φεβρουάριος	0,44	0,38	2,35
Μάρτιος	0,43	0,38	2,61
Απρίλιος	0,43	0,37	2,98
Μάιος	0,42	0,37	3,42
Ιούνιος	0,43	0,38	3,61
Ιούλιος	0,43	0,38	3,71
Αύγουστος	0,44	0,39	3,66

Σεπτέμβριος	0,46	0,41	3,61
Οκτώβριος	0,47	0,42	3,68
Νοέμβριος	0,43	0,38	3,26
Δεκέμβριος	0,44	0,38	3,68
2011 Ιαν	0,44	0,38	3,74
Φεβρουάριος	0,44	0,38	3,75
Μάρτιος	0,45	0,39	3,76
Απρίλιος	0,46	0,39	3,88
Μάιος	0,46	0,4	3,95
Ιούνιος	0,47	0,41	4,1
Ιούλιος	0,47	0,4	4,29
Αύγουστος	0,47	0,4	4,31
Σεπτέμβριος	0,47	0,41	4,37
Οκτώβριος	0,48	0,41	4,5
Νοέμβριος	0,48	0,41	4,62
Δεκέμβριος	0,48	0,41	4,88
2012 Ιαν	0,47	0,41	4,79
Φεβρουάριος	0,47	0,41	4,86

Πίνακας 4.3: ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΝΕΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ, Οικονομικά Δελτία της Τράπεζας της Ελλάδος, τεύχη 24 -36

Ο συγκεκριμένος πίνακας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί εκφράζει τη μη ικανοποιητική ρευστότητα των τραπεζών από τα μέσα του 2010 έως τις αρχές του 2012. Ενώ το 2005 τα επιτόκια καταθέσεων ήταν ιδιαίτερα χαμηλά, ελαφρώς κάτω από 1% για καταθέσεις ημέρας και ταμειυτηρίου και μόλις κάτι παραπάνω από 2,21% για τις προθεσμιακές ως 1 έτος, το 2007 έχουμε σημαντική άνοδο των επιτοκίων όλων των καταθέσεων. Στις αρχές του 2012 η αποδόσεις των καταθέσεων ημέρας και ταμειυτηρίου είναι χαμηλότερες και από εκείνες του 2005, ενώ αντίθετα το επιτόκιο

των προθεσμιακών ως 1 έτος είναι σχεδόν στο 5%. Σύμφωνα με τα οικονομικά δελτία του 2011 και 2012, οι τράπεζες μέσα στη γενική αβεβαιότητα των πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων αντιμετωπίζουν φυγή κεφαλαίων από καταθέσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την προσπάθεια ώθησης των καταθέσεων προς προθεσμιακές μεγαλώνοντας το χάσμα επιτοκίων με τις υπόλοιπες καταθέσεις. Αυτή η κίνηση σκοπό έχει να δεσμεύσει κάποια καταθετικά κεφάλαια για ένα χρονικό διάστημα εύλογο που να μπορεί να προσφέρει διαχειρίσιμη ρευστότητα, σε αντίθεση με τις λοιπές καταθέσεις οι οποίες μπορούν αποταμιευθούν ανά πάσα στιγμή με αποτέλεσμα να μην μπορούν τα ΝΧΙ να χορηγήσουν πιστώσεις με ασφάλεια λόγω τις γενικευμένης έλλειψης ρευστότητας.

Με δεδομένα από τους πίνακες 4.1, 4.2 και 4.3 δημιουργήθηκαν στο Excel οι πίνακες 4.4, 4.5 και 4.6 οι οποίοι παρουσιάζουν τις μηνιαίες ποσοστιαίες μεταβολές υπολοίπων δανείων και επιτοκίων για καλύτερη απεικόνιση των μεταβολών. Οι τιμές που εκφράζουν αρνητικές μεταβολές επισημαίνονται με κόκκινο χρώμα, εκείνες που εκφράζουν θετικές μεταβολές με μαύρο και οι τιμές που εκφράζουν εξαιρετικά μεγάλες θετικές μεταβολές, πάνω από 8% με μπλε.

ΔΑΝΕΙΑ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΧΙ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Τέλος περιόδου	ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ			
	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ	ΛΟΙΠΑ ΔΑΝΕΙΑ
2005 Ιαν	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Φεβρουάριος	1,88%	1,81%	1,94%	2,66%
Μάρτιος	2,29%	2,36%	2,19%	1,92%
Απρίλιος	2,44%	2,24%	3,08%	-0,68%
Μάιος	1,84%	2,04%	1,87%	-3,04%
Ιούνιος	0,01%	-1,39%	2,59%	1,65%
Ιούλιος	1,09%	3,15%	-2,53%	-1,52%

Αύγουστος	1,69%	1,64%	1,84%	1,02%
Σεπτέμβριος	2,78%	3,10%	1,99%	4,77%
Οκτώβριος	2,40%	2,51%	2,30%	1,06%
Νοέμβριος	2,75%	3,11%	2,15%	1,30%
Δεκέμβριος	3,72%	4,74%	1,65%	3,79%
2006 Ιαν	1,57%	1,88%	0,95%	1,52%
Φεβρουάριος	2,23%	1,96%	2,80%	2,26%
Μάρτιος	2,13%	2,33%	1,88%	-0,21%
Απρίλιος	1,40%	1,51%	1,36%	-0,98%
Μάιος	0,65%	-0,16%	2,11%	3,46%
Ιούνιος	1,35%	0,84%	2,02%	-10,94%
Ιούλιος	2,18%	2,63%	1,44%	19,43%
Αύγουστος	0,49%	-0,06%	1,46%	2,25%
Σεπτέμβριος	2,02%	2,08%	1,83%	2,90%
Οκτώβριος	1,59%	1,59%	1,29%	5,10%
Νοέμβριος	1,75%	1,50%	2,32%	0,88%
Δεκέμβριος	2,83%	3,61%	1,25%	2,83%
2007 Ιαν	1,61%	1,93%	1,10%	-0,24%
Φεβρουάριος	1,69%	2,06%	0,90%	μ.δ.
Μάρτιος	2,52%	2,89%	1,75%	μ.δ.
Απρίλιος	1,74%	1,81%	1,88%	-1,88%
Μάιος	1,99%	1,85%	2,37%	0,72%
Ιούνιος	0,58%	-0,21%	1,40%	11,29%
Ιούλιος	0,75%	0,02%	1,76%	6,45%

Αύγουστος	1,55%	1,54%	1,61%	1,17%
Σεπτέμβριος	1,69%	1,78%	1,41%	2,73%
Οκτώβριος	1,91%	1,55%	2,16%	7,12%
Νοέμβριος	-2,14%	1,81%	-9,88%	-4,87%
Δεκέμβριος	2,09%	2,34%	1,53%	2,00%
2008 Ιαν	1,23%	1,18%	1,64%	-1,56%
Φεβρουάριος	0,70%	-0,34%	3,00%	1,64%
Μάρτιος	1,39%	1,40%	1,24%	2,69%
Απρίλιος	0,18%	-0,18%	1,38%	-3,95%
Μάιος	13,10%	12,44%	15,53%	2,36%
Ιούνιος	1,43%	1,45%	1,20%	3,84%
Ιούλιος	1,16%	1,03%	1,52%	-0,05%
Αύγουστος	0,62%	0,50%	1,00%	-0,82%
Σεπτέμβριος	1,31%	1,13%	1,56%	2,85%
Οκτώβριος	0,94%	1,05%	0,68%	1,34%
Νοέμβριος	0,31%	0,19%	0,58%	-0,06%
Δεκέμβριος	0,57%	0,90%	-0,16%	0,79%
2009 Ιαν	0,06%	0,15%	0,04%	-1,90%
Φεβρουάριος	0,18%	0,24%	0,17%	-1,29%
Μάρτιος	-0,09%	0,08%	-0,39%	-0,75%
Απρίλιος	0,02%	0,22%	-0,34%	-0,70%
Μάιος	0,23%	0,20%	0,20%	1,42%
Ιούνιος	0,26%	0,43%	-0,10%	0,02%
Ιούλιος	0,30%	0,39%	0,28%	-2,11%

Αύγουστος	0,12%	0,13%	0,17%	-0,87%
Σεπτέμβριος	0,36%	0,53%	-0,15%	2,12%
Οκτώβριος	0,04%	0,14%	-0,17%	0,08%
Νοέμβριος	0,13%	0,36%	-0,45%	1,09%
Δεκέμβριος	0,45%	0,75%	-0,34%	1,80%
2010 Ιαν	-0,07%	0,18%	-0,47%	-1,81%
Φεβρουάριος	0,08%	0,22%	-0,23%	0,24%
Μάρτιος	0,01%	0,36%	-0,84%	0,77%
Απρίλιος	-0,18%	-0,06%	-0,46%	-0,17%
Μάιος	-0,08%	-0,02%	-0,38%	1,60%
Ιούνιος	0,36%	0,30%	3,09%	-29,70%
Ιούλιος	-0,36%	-0,12%	-0,92%	-0,05%
Αύγουστος	0,01%	0,14%	-0,17%	-1,87%
Σεπτέμβριος	-0,21%	-0,31%	-0,18%	2,76%
Οκτώβριος	-1,09%	-1,44%	-0,59%	3,75%
Νοέμβριος	0,35%	0,43%	-0,47%	10,26%
Δεκέμβριος	-0,08%	0,26%	-1,02%	2,43%
2011 Ιαν	-0,53%	-0,47%	-0,56%	-2,05%
Φεβρουάριος	-0,17%	-0,12%	-0,52%	3,15%
Μάρτιος	-0,38%	-0,26%	-0,71%	0,43%
Απρίλιος	-0,42%	-0,13%	-1,14%	0,43%
Μάιος	-0,11%	0,10%	-0,73%	1,63%
Ιούνιος	-0,12%	0,01%	-0,63%	2,59%
Ιούλιος	-0,12%	0,17%	-1,06%	3,09%

Αύγουστος	-0,57%	-0,45%	1,94%	-34,15%
Σεπτέμβριος	-0,63%	-0,51%	-0,60%	-6,68%
Οκτώβριος	-0,56%	-0,38%	-0,88%	-2,93%
Νοέμβριος	-0,45%	-0,46%	-0,57%	2,12%
Δεκέμβριος	-0,30%	-0,14%	-0,63%	-1,01%
2012 Ιαν	-0,32%	-0,37%	-0,63%	8,13%
Φεβρουάριος	-0,40%	-0,32%	-0,64%	0,17%

Πίνακας 4.4: Ποσοστιαία μεταβολή μηνιαίων υπολοίπων δανείων.

Στον πίνακα 4.4 διακρίνεται η έντονη μηνιαία μείωση των υπολοίπων όλων των δανείων από το 2010 και μετά, με ελάχιστες εξαιρέσεις αύξησης σε επιμέρους μήνες. Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός πως ο Μάιος του 2008 παρουσιάζει μεγάλη αύξηση υπολοίπων στα στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια που επηρεάζει και το σύνολο των υπολοίπων. Η αύξηση αυτή είναι πάνω από 10% σε σχέση με τον Απρίλιο του 2008. Σύμφωνα με την έρευνα για το δανεισμό των νοικοκυριών του 2008 της Τράπεζας της Ελλάδος, η έξαρση πίστωσης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον τραπεζικό ανταγωνισμό στη λιανική τραπεζική ο οποίος έφτασε στο απόγειό του στα μέσα του 2008.

Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας 4.5 ο οποίος περιλαμβάνει τις μηνιαίες μεταβολές στα επιτόκια των δανείων των εγχώριων ΝΧΙ προς τα εγχώρια νοικοκυριά.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΝΕΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Τέλος περιόδου	ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	
	ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ ΧΩΡΙΣ	ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ

	ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝ Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΜΕ ΚΥΜΑΙΝΟΜΕΝ Ο ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΣΤΑΘΕΡΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΕΝΑ ΕΤΟΣ	ΜΕ Η ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΣΥΝΟΛΟΥ ΩΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩ Ν ΔΑΝΕΙΩΝ	ΜΕ ΚΥΜΑΙΝΟΜΕΝ Ο ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΣΤΑΘΕΡΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΕΝΑ ΕΤΟΣ	ΜΕΣΟ Η ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΣΥΝΟΛΟΥ ΩΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΩ Ν ΔΑΝΕΙΩΝ
2005 Ιαν	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Φεβρουάριος	2,24%	1,58%	2,45%	-0,71%	-1,14%
Μάρτιος	-1,53%	-5,12%	-1,98%	-1,19%	-1,61%
Απρίλιος	1,70%	0,59%	-0,64%	-0,48%	-0,94%
Μάιος	-0,80%	3,50%	-2,56%	-0,24%	-0,47%
Ιούνιος	-1,10%	-8,11%	-3,83%	-1,21%	-0,71%
Ιούλιος	-2,52%	3,55%	6,49%	-0,25%	-0,96%
Αύγουστος	0,15%	0,36%	0,43%	1,23%	0,97%
Σεπτέμβριος	0,53%	-1,42%	-6,39%	-2,92%	-3,11%
Οκτώβριος	-1,21%	-0,48%	-1,25%	-1,25%	-0,99%
Νοέμβριος	0,15%	-0,48%	-1,38%	-1,52%	-2,00%
Δεκέμβριος	-0,15%	-6,04%	-3,50%	-0,52%	-0,51%
2006 Ιαν	0,84%	-0,13%	0,48%	1,55%	2,30%
Φεβρουάριος	0,00%	3,73%	2,53%	-0,77%	-0,75%
Μάρτιος	0,30%	0,37%	-0,82%	0,77%	1,26%
Απρίλιος	0,15%	-3,34%	0,47%	0,26%	1,49%
Μάιος	-0,15%	0,26%	2,12%	1,78%	1,72%
Ιούνιος	1,74%	3,19%	1,04%	5,50%	4,10%
Ιούλιος	-0,30%	-2,97%	-1,83%	1,42%	0,93%
Αύγουστος	1,42%	1,78%	2,10%	5,37%	3,90%
Σεπτέμβριος	-0,15%	0,50%	0,91%	-0,22%	0,22%

Οκτώβριος	1,03%	1,49%	0,23%	3,11%	1,76%
Νοέμβριος	0,66%	0,49%	-0,11%	-3,02%	-2,16%
Δεκέμβριος	-0,07%	-16,73%	-11,74%	-9,56%	-5,75%
2007 Ιαν	0,51%	7,77%	6,14%	-3,69%	-1,64%
Φεβρουάριος	-0,14%	2,45%	1,20%	-3,06%	-2,39%
Μάρτιος	0,22%	0,93%	-2,02%	5,26%	0,00%
Απρίλιος	0,65%	1,58%	1,58%	11,25%	3,42%
Μάιος	-0,36%	5,96%	4,55%	0,22%	0,47%
Ιούνιος	1,22%	-4,40%	-1,49%	9,87%	6,35%
Ιούλιος	0,21%	2,30%	1,05%	2,24%	0,22%
Αύγουστος	0,21%	4,75%	0,92%	-0,20%	1,10%
Σεπτέμβριος	-0,07%	-10,50%	-2,73%	-1,40%	1,31%
Οκτώβριος	-0,07%	-3,73%	-5,39%	0,61%	-0,22%
Νοέμβριος	2,62%	4,43%	4,83%	-5,65%	-2,16%
Δεκέμβριος	-0,21%	1,59%	-0,83%	1,71%	-1,77%
2008 Ιαν	0,07%	6,40%	1,43%	-3,15%	-1,35%
Φεβρουάριος	0,00%	2,58%	1,29%	1,30%	0,23%
Μάρτιος	-0,14%	3,35%	-0,12%	2,14%	1,59%
Απρίλιος	-51,52%	2,66%	1,51%	1,26%	0,67%
Μάιος	10,13%	-0,56%	1,94%	2,28%	1,56%
Ιούνιος	-0,52%	-3,40%	-0,90%	2,23%	2,41%
Ιούλιος	21,88%	8,10%	2,49%	4,95%	3,21%
Αύγουστος	7,91%	-4,23%	-0,33%	0,75%	3,11%
Σεπτέμβριος	-35,05%	0,68%	1,11%	2,06%	1,00%

Οκτώβριος	47,56%	1,91%	4,27%	8,62%	6,36%
Νοέμβριος	μ.δ.	-1,88%	-0,21%	-9,63%	-0,93%
Δεκέμβριος	μ.δ.	-1,35%	-0,42%	-8,04%	-1,70%
2009 Ιαν	μ.δ.	4,45%	3,81%	-7,52%	-4,61%
Φεβρουάριος	μ.δ.	-3,39%	-0,10%	-8,57%	-6,44%
Μάρτιος	μ.δ.	-2,49%	-1,02%	-7,93%	-7,10%
Απρίλιος	μ.δ.	6,38%	0,10%	-4,96%	-4,86%
Μάιος	μ.δ.	-6,87%	-5,97%	-3,30%	-3,41%
Ιούνιος	μ.δ.	-11,12%	-2,30%	-1,70%	-2,77%
Ιούλιος	μ.δ.	10,14%	1,79%	-5,49%	-4,66%
Αύγουστος	μ.δ.	2,15%	-1,10%	0,00%	1,09%
Σεπτέμβριος	μ.δ.	-1,29%	2,89%	-2,45%	-4,03%
Οκτώβριος	μ.δ.	7,47%	2,27%	-1,25%	-0,28%
Νοέμβριος	18,46%	-5,19%	-3,49%	-0,32%	-1,97%
Δεκέμβριος	-31,67%	-4,77%	-2,08%	-1,91%	-2,29%
2010 Ιαν	42,84%	6,23%	0,22%	-0,97%	0,88%
Φεβρουάριος	-34,49%	-0,46%	4,46%	0,98%	-0,58%
Μάρτιος	2,19%	3,35%	-0,96%	4,22%	3,22%
Απρίλιος	3,52%	-2,80%	0,32%	3,43%	2,55%
Μάιος	-23,04%	-2,42%	0,00%	1,20%	0,28%
Ιούνιος	19,39%	21,58%	1,61%	-2,98%	-3,58%
Ιούλιος	0,16%	5,53%	3,60%	8,59%	8,00%
Αύγουστος	4,49%	0,37%	0,72%	3,67%	2,91%
Σεπτέμβριος	3,23%	-4,76%	-1,12%	-3,54%	-3,86%

Οκτώβριος	-19,79%	2,40%	1,23%	5,08%	4,81%
Νοέμβριος	19,67%	-1,41%	-0,81%	-1,08%	-1,79%
Δεκέμβριος	9,92%	-2,19%	-1,12%	-0,82%	-1,56%
2011 Ιαν	-3,53%	4,48%	1,65%	7,67%	6,86%
Φεβρουάριος	86,70%	-2,70%	0,41%	-0,51%	-0,25%
Μάρτιος	-43,77%	-6,70%	-3,64%	3,32%	3,22%
Απρίλιος	1,81%	9,34%	6,62%	5,20%	3,60%
Μάιος	6,84%	-1,60%	0,69%	0,24%	0,23%
Ιούνιος	-1,15%	-0,10%	0,10%	-0,70%	-0,23%
Ιούλιος	1,30%	5,35%	2,15%	4,96%	4,63%
Αύγουστος	μ.δ.	-2,36%	0,96%	2,25%	1,11%
Σεπτέμβριος	μ.δ.	-9,94%	-5,69%	-1,10%	-1,31%
Οκτώβριος	-4,12%	3,81%	2,71%	3,56%	1,11%
Νοέμβριος	-6,45%	-7,65%	-6,36%	-3,66%	-3,51%
Δεκέμβριος	26,76%	-8,71%	-6,79%	-6,70%	-5,91%
2012 Ιαν	-47,55%	3,18%	2,80%	-4,78%	-4,11%
Φεβρουάριος	84,35%	0,46%	-0,87%	-5,28%	-5,54%

Πίνακας 4.5: Ποσοστιαία μεταβολή μηνιαίων επιτοκίων νέων δανείων

Οι μεγαλύτερες ποσοστιαίες μηνιαίες μεταβολές των δανειακών επιτοκίων εμφανίζονται από τα τέλη του 2008 έως τις αρχές του 2012 και κυρίως στα δάνεια χωρίς καθορισμένη διάρκεια, κατηγορία που περιλαμβάνει τα δάνεια μέσω πιστωτικών καρτών, τα ανοικτά δάνεια και τις υπεραναλήψεις από τρεχούμενους λογαριασμούς όπου σύμφωνα με την έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος του 2008 εντοπίζεται υπερδανεισμός των εγχώριων νοικοκυριών παρ' όλο που τα επιτόκια είναι ιδιαίτερα υψηλά σε αυτή την κατηγορία δανείων. Η άνοδος των επιτοκίων αντικατοπτρίζει τον υψηλό πιστωτικό κίνδυνο που φέρουν για ΝΧΙ αυτού του είδους δάνεια, τα οποία δεν έχουν καμία εξασφάλιση.

Στον πίνακα 4.6 φαίνονται οι μηνιαίες μεταβολές των καταθετικών επιτοκίων για τα νοικοκυριά.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΝΕΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑ
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Τέλος περιόδου	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ		
	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ	ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ	ΜΕ ΣΥΜΦΩΝΗΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΩΣ ΕΝΑ ΕΤΟΣ
2005 Ιαν	0,00%	0,00%	0,00%
Φεβρουάριος	-1,04%	-1,05%	-2,67%
Μάρτιος	-2,11%	-3,19%	1,37%
Απρίλιος	-4,30%	-5,49%	0,00%
Μάιος	0,00%	1,16%	-0,90%
Ιούνιος	0,00%	-1,15%	0,45%
Ιούλιος	-1,12%	0,00%	-0,45%
Αύγουστος	1,14%	0,00%	-0,45%
Σεπτέμβριος	0,00%	1,16%	0,00%
Οκτώβριος	0,00%	0,00%	1,37%
Νοέμβριος	1,12%	0,00%	2,25%
Δεκέμβριος	1,11%	1,15%	5,29%
2006 Ιαν	2,20%	2,27%	2,09%
Φεβρουάριος	0,00%	0,00%	0,41%

Μάρτιος	6,45%	5,56%	5,31%
Απρίλιος	-1,01%	0,00%	1,94%
Μάιος	0,00%	0,00%	1,14%
Ιούνιος	4,08%	3,16%	3,76%
Ιούλιος	0,00%	0,00%	2,90%
Αύγουστος	1,96%	2,04%	3,87%
Σεπτέμβριος	0,96%	0,00%	2,71%
Οκτώβριος	5,71%	6,00%	6,93%
Νοέμβριος	-1,80%	-1,89%	0,62%
Δεκέμβριος	4,59%	4,81%	6,44%
2007 Ιαν	1,75%	0,92%	0,86%
Φεβρουάριος	0,00%	0,00%	0,29%
Μάρτιος	1,72%	0,91%	3,70%
Απρίλιος	1,69%	1,80%	2,75%
Μάιος	0,00%	0,00%	0,00%
Ιούνιος	3,33%	1,77%	5,61%
Ιούλιος	0,00%	0,87%	1,27%
Αύγουστος	0,00%	0,00%	2,25%
Σεπτέμβριος	0,81%	0,86%	3,67%
Οκτώβριος	0,00%	0,00%	0,47%
Νοέμβριος	0,00%	0,00%	-0,23%
Δεκέμβριος	-1,60%	-0,85%	6,35%
2008 Ιαν	0,81%	0,00%	-3,76%
Φεβρουάριος	0,81%	0,00%	-1,15%

Μάρτιος	0,00%	0,86%	2,79%
Απρίλιος	0,00%	0,00%	5,88%
Μάιος	-0,80%	-0,85%	1,07%
Ιούνιος	0,81%	0,86%	2,54%
Ιούλιος	0,80%	0,00%	4,95%
Αύγουστος	0,00%	0,85%	-1,96%
Σεπτέμβριος	1,59%	0,85%	2,40%
Οκτώβριος	-0,78%	0,84%	5,09%
Νοέμβριος	0,00%	-0,83%	-2,79%
Δεκέμβριος	-2,36%	-2,52%	2,68%
2009 Ιαν	-7,26%	-9,48%	-8,77%
Φεβρουάριος	-14,78%	-16,19%	-20,86%
Μάρτιος	-19,39%	-15,91%	-16,02%
Απρίλιος	-12,66%	-16,22%	-12,62%
Μάιος	-15,94%	-19,35%	-9,15%
Ιούνιος	-8,62%	-10,00%	-1,16%
Ιούλιος	-1,89%	2,22%	-8,24%
Αύγουστος	-3,85%	-2,17%	-4,27%
Σεπτέμβριος	-4,00%	-4,44%	-7,14%
Οκτώβριος	-10,42%	-13,95%	0,00%
Νοέμβριος	0,00%	0,00%	-3,37%
Δεκέμβριος	0,00%	0,00%	4,48%
2010 Ιαν	0,00%	0,00%	3,81%
Φεβρουάριος	2,33%	2,70%	7,80%

Μάρτιος	-2,27%	0,00%	11,06%
Απρίλιος	0,00%	-2,63%	14,18%
Μάιος	-2,33%	0,00%	14,77%
Ιούνιος	2,38%	2,70%	5,56%
Ιούλιος	0,00%	0,00%	2,77%
Αύγουστος	2,33%	2,63%	-1,35%
Σεπτέμβριος	4,55%	5,13%	-1,37%
Οκτώβριος	2,17%	2,44%	1,94%
Νοέμβριος	-8,51%	-9,52%	-11,41%
Δεκέμβριος	2,33%	0,00%	12,88%
2011 Ιαν	0,00%	0,00%	1,63%
Φεβρουάριος	0,00%	0,00%	0,27%
Μάρτιος	2,27%	2,63%	0,27%
Απρίλιος	2,22%	0,00%	3,19%
Μάιος	0,00%	2,56%	1,80%
Ιούνιος	2,17%	2,50%	3,80%
Ιούλιος	0,00%	-2,44%	4,63%
Αύγουστος	0,00%	0,00%	0,47%
Σεπτέμβριος	0,00%	2,50%	1,39%
Οκτώβριος	2,13%	0,00%	2,97%
Νοέμβριος	0,00%	0,00%	2,67%
Δεκέμβριος	0,00%	0,00%	5,63%
2012 Ιαν	-2,08%	0,00%	-1,84%
Φεβρουάριος	0,00%	0,00%	1,46%

Πίνακας 4.6: Ποσοστιαία μεταβολή μηνιαίων επιτοκίων καταθέσεων

Το 2009 όπως φαίνεται παραπάνω τα NXI ακολούθησαν μια πολιτική μείωσης των καταθετικών επιτοκίων σε όλες τις κατηγορίες καταθέσεων. Η πολιτική αυτή αλλάζει, ίσως μετά από απομάκρυνση πολλών καταθέσεων το 2010. Το 2010 παρατηρείται έντονη αύξηση των καταθετικών επιτοκίων στις προθεσμιακές ως ένα έτος, αποτέλεσμα της προσπάθειας άντλησης κεφαλαίων μακροπρόθεσμης προοπτικής εκμετάλλευσης, αυτή η κίνηση είναι ενδεικτική της έλλειψης ρευστότητας που παρουσιάζουν τα NXI.

Παρακάτω ακολουθεί η στατιστική ανάλυση με τη χρήση SPSS. Όσον αφορά τη μεθοδολογία τα δεδομένα από τους πίνακες 4.1, 4.2 και 4.3 έχουν αναχθεί σε 10 μεταβλητές και οι μήνες των πινάκων αποτελούν τις περιπτώσεις (cases), 86 στο σύνολο τους. Οι μεταβλητές είναι όλες αναλογικού επιπέδου μέτρησης (scale) διότι οι τιμές τους είναι πλήρεις, αμοιβαίως αποκλειόμενες με διαβαθμίσεις ίσων αποστάσεων και φυσικό σημείο 0. Το πρώτο test είναι η συσχέτιση pearson, το επίπεδο σημαντικότητας (level of significance) τίθεται στο 5%. Όπου υπάρξει συσχέτιση θα γίνει και test γραμμικής παλινδρόμησης.

Στο πρώτο test διερευνάται η συσχέτιση μεταξύ του συνόλου των υπολοίπων των δανείων και των επιμέρους δανειακών επιτοκίων.

Διαδικασία ελέγχου υπόθεσης

Μηδενική υπόθεση: η μεταβλητή του συνόλου των υπολοίπων των δανείων δεν έχει σχέση με κάποια ή καμία μεταβλητή δανειακού επιτοκίου.

Εναλλακτική υπόθεση: η μεταβλητή του συνόλου των υπολοίπων των δανείων έχει σχέση με κάποια ή όλες τις μεταβλητές δανειακών επιτοκίων.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ				
		ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΔΑΝΕΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ	ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ PEARSON	-0,805	0,520	-0,110
	(ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ)	0,000	0,000	0,315

Πίνακας 4.7: Συσχέτιση συνόλου υπολοίπων δανείων με όλα τα είδη επιτοκίων δανείων

Η πρώτη γραμμή δείχνει επιβεβαίωση της εναλλακτικής υπόθεσης για τα το σύνολο των δανείων με τα επιτόκια δανείων χωρίς διάρκεια και με τα καταναλωτικά επιτόκια για επίπεδο σημαντικότητας (sig)<5%, αντίθετα απορρίπτεται η εναλλακτική και ισχύει η μηδενική υπόθεση για τα στεγαστικά επιτόκια. Ο συντελεστής pearson για τα επιτόκια δανείων χωρίς διάρκεια δείχνει ισχυρή αντιστρόφως αναλογική σχέση με $r=-0.805$, άρα $0.6 \leq |r| \leq 1$. Για τα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων ο συντελεστής pearson δείχνει μέτρια αναλογική σχέση με $r=0.52$, άρα $0.3 \leq |r| < 0.6$. Το αποτέλεσμα αυτό είναι το αναμενόμενο, δηλαδή ο συντελεστής r να είναι θετικός. Επειδή και στις έρευνες τις Τράπεζας της Ελλάδος τα νοικοκυριά δεν φαίνεται να πτοούνται από αυξήσεις στα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων.

Μετά τη συσχέτιση του συνόλου των υπολοίπων των δανείων ακολουθεί συσχέτιση του υπολοίπου των δανείων ανά κατηγορία με το αντίστοιχο επιτόκιο τους.

Διαδικασία ελέγχου υπόθεσης

Μηδενική υπόθεση: η μεταβλητή των υπολοίπων των δανείων ανά κατηγορία δεν έχει σχέση με την αντίστοιχη μεταβλητή δανειακού επιτοκίου.

Εναλλακτική υπόθεση: η μεταβλητή των υπολοίπων των δανείων ανά κατηγορία έχει σχέση με την αντίστοιχη μεταβλητή δανειακού επιτοκίου.

Για τα στεγαστικά δάνεια η συσχέτιση δείχνει:

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ		
		ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ
ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ PEARSON	-0,129
	(ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ)	0,236

Πίνακας 4.8: Συσχέτιση υπολοίπων στεγαστικών δανείων με το στεγαστικό επιτόκιο

Το τεστ επιβεβαιώνει τη μηδενική υπόθεση, τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων δεν σχετίζονται με τα υπόλοιπά τους, προφανώς άλλοι παράγοντες είναι πιο καθοριστικοί. Το αποτέλεσμα είναι σύμφωνο και με εκείνο του συνόλου των υπολοίπων των δανείων.

Για τα καταναλωτικά δάνεια η συσχέτιση δείχνει:

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ		
		ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ
ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ PEARSON	0,489
	(ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ)	0,000

Πίνακας 4.9: Συσχέτιση υπολοίπων καταναλωτικών δανείων με το καταναλωτικό επιτόκιο

Το τεστ επιβεβαιώνει την εναλλακτική υπόθεση, τα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων σχετίζονται με τα υπόλοιπά τους. ο συντελεστής Pearson δείχνει μέτρια αναλογική σχέση με $r=0.489$, άρα $0.3 \leq |r| < 0.6$ Το αποτέλεσμα είναι σύμφωνο και με εκείνο του συνόλου των υπολοίπων των δανείων. Η κατηγοριοποίηση έδειξε απλώς ανεπαίσθητη μείωση του συντελεστή Pearson.

Για τα δάνεια χωρίς καθορισμένη διάρκεια η συσχέτιση δείχνει:

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ		
		ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΔΑΝΕΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ
ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΔΑΝΕΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ PEARSON	-0,397
	(ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ)	0,000

Πίνακας 4.10: Συσχέτιση υπολοίπων δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια με το επιτόκιο δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια

Το τεστ επιβεβαιώνει την εναλλακτική υπόθεση, τα επιτόκια των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια σχετίζονται με τα υπόλοιπά τους. ο συντελεστής Pearson δείχνει μέτρια αντιστρόφως αναλογική σχέση με $r=-0.397$, άρα $0.3 \leq |r| < 0.6$ Το αποτέλεσμα είναι σύμφωνο και με εκείνο του συνόλου των υπολοίπων των δανείων. Η κατηγοριοποίηση έδειξε αλλαγή στην ένταση της σχέσης από ισχυρή σε μέτρια.

Ακολουθεί συσχέτιση των επιτοκίων των δανείων ανά κατηγορία με τα επιτόκια καταθέσεων ανά κατηγορία.

Διαδικασία ελέγχου υπόθεσης

Μηδενική υπόθεση: οι μεταβλητές των επιτοκίων των δανείων ανά κατηγορία δεν έχουν σχέση με κάποια ή καμία μεταβλητή καταθετικού επιτοκίου.

Εναλλακτική υπόθεση: οι μεταβλητές των επιτοκίων των δανείων ανά κατηγορία έχουν σχέση με κάποια ή όλες τις μεταβλητές καταθετικών επιτοκίων.

Το αποτέλεσμα της συσχέτισης είναι:

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ				
		ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩ Ν ΗΜΕΡΑΣ	ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ Υ	ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΚΩ Ν ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΩΣ ΕΝΑ ΕΤΟΣ
ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΔΑΝΕΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ PEARSON	0,672	0,696	-0,250
	(ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ Σ)	0,000	0,000	0,02
ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚ ΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ PEARSON	-0,619	-0,630	0,159
	(ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ Σ)	0,000	0,000	0,144
ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ PEARSON	0,700	0,682	0,660
	(ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ Σ)	0,000	0,000	0,000

Πίνακας 4.11: Συσχέτιση των επιτοκίων των δανείων με τα είδη επιτοκίων καταθέσεων

Η πρώτη γραμμή αφορά το επιτόκιο των δανείων χωρίς συγκεκριμένη διάρκεια όπου επιβεβαιώνεται η εναλλακτική υπόθεση για όλα τα είδη καταθετικών επιτοκίων με επίπεδο σημαντικότητας (sig)<5%. Ο συντελεστής Pearson για τα επιτόκια καταθέσεων ημέρας δείχνει ισχυρή αναλογική σχέση με $r=0.672$, άρα $0.6 \leq |r| \leq 1$. Για τα επιτόκια ταμειυτηρίου ο συντελεστής Pearson δείχνει επίσης ισχυρή αναλογική σχέση με $r=0.696$, άρα $0.6 \leq |r| \leq 1$. Στα επιτόκια προθεσμιακών έως ένα έτος υπάρχει ασθενής αντίστροφη αναλογική σχέση με $r=-0.25$, άρα $0 \leq |r| \leq 0.3$.

Η δεύτερη γραμμή αφορά το επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων όπου επιβεβαιώνεται η εναλλακτική υπόθεση για τα επιτόκια καταθέσεων ημέρας και ταμειυτηρίου με επίπεδο σημαντικότητας (sig)<5%, απορρίπτεται η εναλλακτική και γίνεται δεκτή η μηδενική υπόθεση για τα επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων ως ένα έτος. Ο συντελεστής Pearson για τα επιτόκια καταθέσεων ημέρας δείχνει ισχυρή αντιστρόφως αναλογική σχέση με $r=-0.619$, άρα $0.6 \leq |r| \leq 1$. Για τα επιτόκια ταμειυτηρίου ο συντελεστής Pearson δείχνει επίσης ισχυρή αντιστρόφως αναλογική σχέση με $r=-0.63$, άρα $0.6 \leq |r| \leq 1$.

Η τρίτη γραμμή αφορά το επιτόκιο των στεγαστικών δανείων όπου επιβεβαιώνεται η εναλλακτική υπόθεση για όλα τα είδη καταθετικών επιτοκίων με επίπεδο σημαντικότητας (sig)<5%. Ο συντελεστής Pearson για τα επιτόκια καταθέσεων ημέρας δείχνει ισχυρή αναλογική σχέση με $r=0.7$, άρα $0.6 \leq |r| \leq 1$. Για τα επιτόκια ταμειυτηρίου ο συντελεστής Pearson δείχνει επίσης ισχυρή αναλογική σχέση με $r=0.682$, άρα $0.6 \leq |r| \leq 1$ και τέλος ο συντελεστής Pearson δείχνει επίσης ισχυρή αναλογική σχέση με $r=0.66$, άρα $0.6 \leq |r| \leq 1$ για τα επιτόκια των προθεσμιακών ως ένα έτος.

Έχοντας διερευνήσει τις συσχετίσεις των μεταβλητών εφαρμόζουμε το τεστ της γραμμικής παλινδρόμησης όπου επιβεβαιώθηκε η εναλλακτική υπόθεση. Τα στοιχεία

τα οποία θα σχολιάζονται είναι ο συντελεστής προσδιορισμού που θα συμβολίζεται με r^2 και οι παράμετροι της παλινδρόμησης των μεταβλητών.

Το πρώτο τεστ παλινδρόμησης διερευνά ποια είναι η σχέση ανάμεσα στη μεταβλητή του συνόλου των υπολοίπων των δανείων και τη μεταβλητή του επιτοκίου των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια.

Model	r	r^2	ρυθμισμένο r^2
1	0,805(a)	0,648	0,644

a ανεξάρτητη μεταβλητή: , επιτόκιο δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ		
Ανεξάρτητη μεταβλητή: επιτόκιο δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια	β	α
	160763,2	-5972,263

a εξαρτημένη μεταβλητή: , σύνολο των υπολοίπων των δανείων

Πίνακας 4.12: Παλινδρόμηση επιτοκίου δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια και συνόλου των υπολοίπων των δανείων

Στον πρώτο πίνακα το r^2 ή «συντελεστής προσδιορισμού» προκύπτει 0,648 και εξηγεί το ποσοστό της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής που οφείλεται στην επίδραση της ανεξάρτητης. Αυτό σημαίνει πως με το επιτόκιο των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια μπορούμε να κατανοήσουμε κατά 64% το φαινόμενο του συνόλου των υπολοίπων των δανείων. Αυτό **δεν σημαίνει όμως** πως τα επιτόκια των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια είναι η αιτία μεταβολής του συνόλου των υπολοίπων των δανείων.

Ως εξαρτημένη μεταβλητή έχει οριστεί το σύνολο των υπολοίπων των δανείων, η σταθερά είναι $\beta=160763,2$ και το $\alpha=-5972,263$. Η εξίσωση έχει τη μορφή $synolo=-$

$5972.263 \cdot \text{daneia} + 160763.2$. Αυτό σημαίνει πως αν το επιτόκιο των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια ήταν 0% τότε το σύνολο των υπολοίπων των δανείων θα ήταν 160763 εκατομμύρια € περίπου, βέβαια η περίπτωση όπου το επιτόκιο θα ήταν μηδενικό δεν μας αφορά γιατί είναι κάτι που δεν δύναται να πραγματοποιηθεί. Το σημαντικό συμπέρασμα εδώ είναι πως αν το επιτόκιο των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια αυξηθεί κατά 1% τότε το σύνολο των υπολοίπων των δανείων μειώνεται κατά 5972,263 εκατομμύρια €.

Ακολουθεί η παλινδρόμηση της μεταβλητής του συνόλου των υπολοίπων των δανείων με τη μεταβλητή των επιτοκίων καταναλωτικών δανείων.

Model	r	r ²	ρυθμισμένο r ²
1	0,520(a)	0,270	0,262

a ανεξάρτητη μεταβλητή: , μέσο επιτόκιο καταναλωτικών δανείων

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ		
Ανεξάρτητη μεταβλητή: μέσο επιτόκιο καταναλωτικών δανείων	β	α
	-87506,9	20274,114

a εξαρτημένη μεταβλητή: , σύνολο των υπολοίπων των δανείων

Πίνακας 4.13: Παλινδρόμηση μέσου επιτοκίου καταναλωτικών δανείων και συνόλου των υπολοίπων των δανείων

Το r^2 ή «συντελεστής προσδιορισμού» προκύπτει 0,27 και εξηγεί το ποσοστό της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής που οφείλεται στην επίδραση της ανεξάρτητης. Αυτό σημαίνει πως με τα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων μπορούμε να κατανοήσουμε κατά 27% το φαινόμενο του συνόλου των υπολοίπων των δανείων.

Ως εξαρτημένη μεταβλητή έχει οριστεί το σύνολο των υπολοίπων των δανείων, η σταθερά είναι $\beta = -87506,9$ και το $\alpha = 20274,114$. Η εξίσωση έχει τη μορφή $\text{synolo} = 20274,114 * \text{katanmesoepit} - 87506,9$. Αυτό σημαίνει πως αν το επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων ήταν 0% τότε το σύνολο των υπολοίπων των δανείων θα ήταν -87506,9 εκατομμύρια € περίπου, βέβαια η περίπτωση όπου το επιτόκιο θα ήταν μηδενικό δεν μας αφορά γιατί είναι κάτι που δεν δύναται να πραγματοποιηθεί, όπως επίσης και το σύνολο του υπολοίπου των δανείων δεν γίνεται να είναι αρνητικό. Το σημαντικό συμπέρασμα εδώ είναι πως αν το επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων αυξηθεί κατά 1% τότε το σύνολο των υπολοίπων των δανείων αυξάνεται κατά 20274,114 εκατομμύρια €.

Σειρά έχει η παλινδρόμηση της μεταβλητής καταναλωτικών δανείων με τη μεταβλητή καταναλωτικών επιτοκίων.

Model	r	r ²	ρυθμισμένο r ²
1	0,489(a)	0,239	0,230

a ανεξάρτητη μεταβλητή: , μέσο επιτόκιο καταναλωτικών δανείων

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ		
Ανεξάρτητη μεταβλητή: μέσο επιτόκιο καταναλωτικών δανείων	β	α
	-18001,7	5253,990

a εξαρτημένη μεταβλητή: , σύνολο των υπολοίπων των καταναλωτικών δανείων

Πίνακας 4.14: Παλινδρόμηση μέσου επιτοκίου καταναλωτικών δανείων και συνόλου των υπολοίπων των δανείων

Το r^2 ή «συντελεστής προσδιορισμού» προκύπτει 0,239 και εξηγεί το ποσοστό της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής που οφείλεται στην επίδραση της ανεξάρτητης. Αυτό σημαίνει πως με τα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων μπορούμε να κατανοήσουμε κατά 23,9% το φαινόμενο των υπολοίπων των καταναλωτικών δανείων.

Ως εξαρτημένη μεταβλητή έχει οριστεί το υπόλοιπο των καταναλωτικών δανείων, η σταθερά είναι $\beta = -18001,7$ και το $\alpha = 5253,99$. Η εξίσωση έχει τη μορφή: $\text{katan} = 5253,99 * \text{katanmesoepit} - 18001,7$.

Αυτό σημαίνει πως αν το επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων ήταν 0% τότε το σύνολο των υπολοίπων των καταναλωτικών δανείων θα ήταν -18001,7 εκατομμύρια € περίπου, βέβαια η περίπτωση όπου το επιτόκιο θα ήταν μηδενικό δεν μας αφορά γιατί είναι κάτι που δεν δύναται να πραγματοποιηθεί, όπως επίσης και το σύνολο του υπολοίπου των καταναλωτικών δανείων δεν γίνεται να είναι αρνητικό. Το σημαντικό συμπέρασμα εδώ είναι πως αν το επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων αυξηθεί κατά 1% τότε το σύνολο των υπολοίπων των καταναλωτικών δανείων αυξάνεται κατά 5253,99 εκατομμύρια €.

Η επόμενη παλινδρόμηση περιγράφει τη σχέση ανάμεσα στη μεταβλητή υπολοίπου των λοιπών δανείων και της μεταβλητής του επιτοκίου των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια.

Model	r	r ²	ρυθμισμένο r ²
1	0,397(a)	0,158	0,148

a ανεξάρτητη μεταβλητή: , μέσο επιτόκιο δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ		
Ανεξάρτητη μεταβλητή: μέσο επιτόκιο δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια	β	α
	3112,959	-72,437

a εξαρτημένη μεταβλητή: , σύνολο των υπολοίπων των λοιπών δανείων

Πίνακας 4.15: Παλινδρόμηση μέσου επιτοκίου δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια και συνόλου των υπολοίπων των λοιπών δανείων

Το r^2 ή «συντελεστής προσδιορισμού» προκύπτει 0,158 και εξηγεί το ποσοστό της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής που οφείλεται στην επίδραση της ανεξάρτητης. Αυτό σημαίνει πως με τα επιτόκια των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια μπορούμε να κατανοήσουμε κατά 15,8% το φαινόμενο των υπολοίπων των λοιπών δανείων.

Ως εξαρτημένη μεταβλητή έχει οριστεί το υπόλοιπο των λοιπών δανείων, η σταθερά είναι $\beta=3112,959$ και το $\alpha=-72,437$. Η εξίσωση έχει τη μορφή:

$$\text{loipa} = -72,437 * \text{daneia} + 3112,959.$$

Αυτό σημαίνει πως αν το επιτόκιο των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια ήταν 0% τότε το σύνολο των υπολοίπων των καταναλωτικών δανείων θα ήταν 3112,959 εκατομμύρια € περίπου, βέβαια η περίπτωση όπου το επιτόκιο θα ήταν μηδενικό δεν μας αφορά γιατί είναι κάτι που δεν δύναται να πραγματοποιηθεί. Το σημαντικό συμπέρασμα εδώ είναι πως αν το επιτόκιο των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια αυξηθεί κατά 1% τότε το σύνολο των υπολοίπων των λοιπών δανείων μειώνεται κατά 72,437 εκατομμύρια €.

Οι επόμενες τρεις παλινδρομήσεις αφορούν τη διερεύνηση της σχέσης της μεταβλητής των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων με τις μεταβλητές των επιτοκίων των καταθέσεων ημέρας, ταμειυτηρίου και προθεσμιακών ως ένα έτος αντίστοιχα.

Model	r	r ²	ρυθμισμένο r ²
1	0,700(a)	0,489	0,483

a ανεξάρτητη μεταβλητή: , μέσο επιτόκιο καταθέσεων ημέρας

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ		
Ανεξάρτητη μεταβλητή: μέσο επιτόκιο καταθέσεων ημέρας	β	α
	3,460	0,904

a εξαρτημένη μεταβλητή: , στεγαστικό μέσο επιτόκιο

Πίνακας 4.16: Παλινδρόμηση μέσου επιτοκίου καταθέσεων ημέρας και μέσου στεγαστικού επιτοκίου

Το r^2 ή «συντελεστής προσδιορισμού» προκύπτει 0,489 και εξηγεί το ποσοστό της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής που οφείλεται στην επίδραση της ανεξάρτητης. Αυτό σημαίνει πως με τα επιτόκια των καταθέσεων ημέρας μπορούμε να κατανοήσουμε κατά 48,9% το φαινόμενο των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων.

Ως εξαρτημένη μεταβλητή έχει οριστεί το επιτόκιο των στεγαστικών δανείων, ανεξάρτητη το επιτόκιο καταθέσεων ημέρας. Η σταθερά είναι $\beta=3,46$ και το $\alpha=0,904$. Η εξίσωση έχει τη μορφή:

$$\text{stegastmesoeplit} = 0,904 * \text{epitokimeras} + 3,46.$$

Αυτό σημαίνει πως αν το επιτόκιο των καταθέσεων ημέρας ήταν 0% τότε το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων θα ήταν 3,46%, βέβαια η περίπτωση όπου το επιτόκιο θα ήταν μηδενικό δεν μας αφορά γιατί είναι κάτι που δεν δύναται να πραγματοποιηθεί. Το σημαντικό συμπέρασμα εδώ είναι πως αν το επιτόκιο των

καταθέσεων ημέρας αυξηθεί κατά 1% τότε το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων αυξάνεται κατά 0,904%.

Model	r	r ²	ρυθμισμένο r ²
1	0,682(a)	0,465	0,458

a ανεξάρτητη μεταβλητή: , μέσο επιτόκιο καταθέσεων ταμειυτηρίου

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ		
Ανεξάρτητη μεταβλητή: μέσο επιτόκιο καταθέσεων ταμειυτηρίου	β	α
	3,522	0,892

a εξαρτημένη μεταβλητή: , στεγαστικό μέσο επιτόκιο

Πίνακας 4.17: Παλινδρόμηση μέσου επιτοκίου καταθέσεων ταμειυτηρίου και μέσου στεγαστικού επιτοκίου

Το r^2 ή «συντελεστής προσδιορισμού» προκύπτει 0,465 και εξηγεί το ποσοστό της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής που οφείλεται στην επίδραση της ανεξάρτητης. Αυτό σημαίνει πως με τα επιτόκια των καταθέσεων ταμειυτηρίου μπορούμε να κατανοήσουμε κατά 46,5% το φαινόμενο των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων.

Ως εξαρτημένη μεταβλητή έχει οριστεί το επιτόκιο των στεγαστικών δανείων, ανεξάρτητη το επιτόκιο καταθέσεων ταμειυτηρίου. Η σταθερά είναι $\beta=3,522$ και το $\alpha=0,892$. Η εξίσωση έχει τη μορφή:

$$\text{stegastmesoepit}=0,892* \text{epitoktam} +3.522.$$

Αυτό σημαίνει πως αν το επιτόκιο των καταθέσεων ταμειυτηρίου ήταν 0% τότε το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων θα ήταν 3,522%, βέβαια η περίπτωση όπου το επιτόκιο θα ήταν μηδενικό δεν μας αφορά γιατί είναι κάτι που δεν δύναται να

πραγματοποιηθεί. Το σημαντικό συμπέρασμα εδώ είναι πως αν το επιτόκιο των καταθέσεων ταμειωτηρίου αυξηθεί κατά 1% τότε το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων αυξάνεται κατά 0,892%.

Model	r	r ²	ρυθμισμένο r ²
1	0,660(a)	0,436	0,429

a ανεξάρτητη μεταβλητή: , μέσο επιτόκιο προθεσμιακών καταθέσεων έως ένα έτος

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ		
Ανεξάρτητη μεταβλητή: μέσο επιτόκιο προθεσμιακών καταθέσεων έως ένα έτος	β	α
	3,227	0,285

a εξαρτημένη μεταβλητή: , στεγαστικό μέσο επιτόκιο

Πίνακας 4.17: Παλινδρόμηση μέσου επιτοκίου προθεσμιακών καταθέσεων έως ένα έτος και μέσου στεγαστικού επιτοκίου

Το r^2 ή «συντελεστής προσδιορισμού» προκύπτει 0,436 και εξηγεί το ποσοστό της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής που οφείλεται στην επίδραση της ανεξάρτητης. Αυτό σημαίνει πως με τα επιτόκια των προθεσμιακών καταθέσεων ως ένα έτος μπορούμε να κατανοήσουμε κατά 43,6% το φαινόμενο των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων.

Ως εξαρτημένη μεταβλητή έχει οριστεί το επιτόκιο των στεγαστικών δανείων, ανεξάρτητη το επιτόκιο προθεσμιακών ως ένα έτος. Η σταθερά είναι $\beta=3,227$ και το $\alpha=0,285$. Η εξίσωση έχει τη μορφή:

$$\text{stegastmesoepit} = 0,285 * \text{epitokatetos} + 3,227.$$

Αυτό σημαίνει πως αν το επιτόκιο των προθεσμιακών καταθέσεων ως ένα έτος ήταν 0% τότε το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων θα ήταν 3,522%, βέβαια η

περίπτωση όπου το επιτόκιο θα ήταν μηδενικό δεν μας αφορά γιατί είναι κάτι που δεν δύναται να πραγματοποιηθεί. Το σημαντικό συμπέρασμα εδώ είναι πως αν το επιτόκιο των προθεσμιακών καταθέσεων ως ένα έτος αυξηθεί κατά 1% τότε το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων αυξάνεται κατά 0,285%.

Συνοπτικά από την εμπειρική ανάλυση καταλήγουμε στα παρακάτω συμπεράσματα. Τα επιτόκια των δανείων χωρίς συγκεκριμένη διάρκεια επηρεάζονται από όλα τα είδη καταθετικών επιτοκίων, κυρίως όμως από τα επιτόκια καταθέσεων ημέρας και ταμειυτηρίου. Λόγω της αναλογικής συσχέτισης μπορούμε να πούμε πως η χρηματοδότηση των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια γίνεται σε μεγάλο βαθμό από καταθέσεις ημέρας ή ταμειυτηρίου. Τα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων επηρεάζονται από τα επιτόκια καταθέσεων ημέρας και ταμειυτηρίου. Η συσχέτιση είναι αντιστρόφως αναλογική, δηλαδή όσο ανεβαίνουν τα επιτόκια των παραπάνω καταθέσεων μειώνονται τα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων. Τέλος, τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων συσχετίζονται αναλογικά με τα επιτόκια όλων των ειδών καταθέσεων και μάλιστα με ιδιαίτερα ισχυρή συσχέτιση. Αυτό αποτελεί ένδειξη πως οι τράπεζες χρηματοδοτούν τα στεγαστικά δάνεια από ρευστό που προέρχεται από όλες τις καταθέσεις πιθανότητα για είναι τα δάνεια ιδιωτών με τον λιγότερο δυνατό κίνδυνο λόγω των ενυπόθηκων εξασφαλίσεων που φέρουν.

Οι γραμμικές παλινδρομήσεις έδειξαν πως αν το επιτόκιο των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια αυξηθεί κατά 1% τότε το σύνολο των υπολοίπων των δανείων μειώνεται κατά 5972,263 εκατομμύρια €, δηλαδή αυξάνοντας το συγκεκριμένο επιτόκιο μειώνεται αρκετά η ζήτηση δανείων. Αντιθέτως αν το επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων αυξηθεί κατά 1% τότε το σύνολο των υπολοίπων των δανείων αυξάνεται κατά 20274,114 εκατομμύρια € και ακόμα πιο συγκεκριμένα αν το επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων αυξηθεί κατά 1% τότε το σύνολο των υπολοίπων των καταναλωτικών δανείων αυξάνεται κατά 5253,99 εκατομμύρια €. Ακόμα για τα επιτόκια των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια ισχύει πως αν το επιτόκιο των δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια αυξηθεί κατά 1% τότε το σύνολο των υπολοίπων των λοιπών δανείων μειώνεται κατά 72,437 εκατομμύρια €. Οι παλινδρομήσεις έδειξαν και πως επηρεάζονται τα δανειακά επιτόκια από τα

καταναλωτικά. Στην περίπτωση του μέσου επιτοκίου των στεγαστικών δανείων αν το επιτόκιο των καταθέσεων ταμειυτηρίου αυξηθεί κατά 1% τότε το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων αυξάνεται κατά 0,892% και αν το επιτόκιο των προθεσμιακών καταθέσεων ως ένα έτος αυξηθεί κατά 1% τότε το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων αυξάνεται κατά 0,285%. Τα αποτελέσματα των γραμμικών παλινδρομήσεων, όπως και τα αποτελέσματα των συσχετίσεων αναδεικνύουν τη μεταστροφή των τραπεζών σε δάνεια ιδιωτών με εμπράγματα εξασφαλίσεις και όπως φαίνεται σε αυτή τη μελέτη στεγαστικά δάνεια με ακίνητα ως εγγύηση για την αντιστάθμιση του κινδύνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Συμπεράσματα

Σκοπός της έρευνας που διενεργήθηκε στην παρούσα διατριβή είναι να παρουσιάσει πως χρησιμοποιήθηκαν τα κριτήρια πιστοληπτικής αξιολόγησης των ιδιωτών δανειοληπτών από τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες και αν ο τρόπος χρήσης τους επηρέασε την κατάσταση της σημερινής ρευστότητας των εμπορικών τραπεζών. Δηλαδή εάν οι καθυστερήσεις και οι εμπλοκές των στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων είναι προϊόν κυρίως της οικονομικής κρίσης ή αν υπάρχει και συμβολή της λανθασμένης πιστοληπτικής αξιολόγησης εκ μέρους των τραπεζών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας απαντούν σε ικανοποιητικό βαθμό στα ερευνητικά ερωτήματα και τις υποθέσεις. Δυστυχώς υπάρχει όμως έλλειψη ποιοτικών δεδομένων όπως για παράδειγμα δημογραφικά χαρακτηριστικά όπως το μέσο εισόδημα νοικοκυριού, το κενό αυτό καλύπτουν οι έρευνες της Τράπεζας της Ελλάδος για τα έτη 2006 και 2008. Με βάση τις έρευνες αυτές ο υπερδανεισμός των νοικοκυριών στην Ελλάδα είναι γεγονός, πιο συγκεκριμένα τα δάνεια στα οποία τα περισσότερα νοικοκυριά είναι υπόχρεα είναι πιστωτικών καρτών και ακολουθούν τα στεγαστικά. Επίσης για το 2005 η έρευνα του 2006 έδειξε πως υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της διαχείρισης του πιστωτικού κίνδυνου από πλευράς των τραπεζών, ταυτόχρονα όμως φάνηκαν και ευθύνες των νοικοκυριών γιατί σε αρκετές περιπτώσεις δανείζονταν, κυρίως μέσω πιστωτικών καρτών, ποσά στα οποία δεν μπορούσαν να αντεπεξέλθουν οικονομικά. Βέβαια στην ίδια έρευνα αναφέρεται πως η χρηματοοικονομική πίεση δεν μεταβλήθηκε στα νοικοκυριά από το 2002 στο 2005, ωστόσο πρόκειται για έρευνα προ κρίσης όπου οι εισοδηματικές κατηγορίες των νοικοκυριών δεν είχαν

μεταβληθεί ακόμα, εννοώντας πάντα τη μεταβολή ως μετακίνηση μεγάλης μερίδας νοικοκυριών σε κατώτερη εισοδηματική βαθμίδα.

Στην αντίστοιχη έρευνα του 2008 η οποία πραγματοποιήθηκε με δεδομένα και στοιχεία του 2007 οι συνέπειες της πολιτικής που ακολουθούσαν οι τράπεζες για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των νοικοκυριών άρχισαν να γίνονται εμφανείς. Τα νοικοκυριά με οφειλές αυξήθηκαν σημαντικά από το 2005, συγκεκριμένα 51,4% από 46,9%, κυρίως λόγω της αθρόας αύξησης παροχής δανείων μέσα στη δυετία. Η πιο διαδεδομένη κατηγορία δανείων όπου παρουσιάζονται οφειλές των νοικοκυριών παραμένει εκείνη των δανείων μέσω πιστωτικών καρτών και ακολουθούν τα στεγαστικά, επίσης η οφειλή στα στεγαστικά φαίνεται να αυξάνεται αναλογικά με το εισόδημα και την περιουσία.

Επίσης φαίνεται πως η πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα των νοικοκυριών με χαμηλά εισοδήματα είναι σχετικά μικρή και μειώνεται σταδιακά, ενώ αυξάνεται το ποσοστό των νοικοκυριών με χρέος που ανήκουν στα υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια, καθώς και το μερίδιό τους στο συνολικό χρέος των νοικοκυριών. Η εξέλιξη αυτή ενδεχομένως οφείλεται στην καλύτερη πληροφόρηση των τραπεζών σχετικά με τα χαρακτηριστικά της πελατείας τους. Ταυτόχρονα όμως εμφανίζεται μια σημαντική μεταβολή στη δανειοδοτική πολιτική των τραπεζών, η οποία, στο πλαίσιο της πιο αποτελεσματικής διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου, δείχνει να συγκεντρώνεται περισσότερο τώρα από ό,τι στο παρελθόν στην προσέλκυση πελατείας από τα υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια. Παράλληλα, η ταχεία πιστωτική επέκταση έχει οδηγήσει σε αύξηση του λόγου του χρέους προς το εισόδημα, δηλ. της δανειακής επιβάρυνσης των νοικοκυριών, σε όλα τα εισοδηματικά κλιμάκια. Ιδιαίτερα αυξημένη παρουσιάζεται η δανειακή επιβάρυνση των νοικοκυριών στο κατώτερο εισοδηματικό κλιμάκιο και προέρχεται κυρίως από μη ενυπόθηκα δάνεια, αν και το μερίδιο του χρέους αυτών των νοικοκυριών στο συνολικό χρέος των νοικοκυριών είναι πολύ περιορισμένο.

Ακόμα, από την ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερευνών της Τράπεζας της Ελλάδος προκύπτει ότι για την πλειονότητα των υπόχρεων νοικοκυριών η άμεση χρηματοοικονομική πίεση, όπως αυτή μετρείται από το κόστος εξυπηρέτησης των δανείων, δηλ. το λόγο των δόσεων προς το εισόδημα, διαμορφώνεται μέσα σε όρια που γενικά θεωρούνται αποδεκτά, με την έννοια ότι η πίεση αυτή δεν συνεπάγεται δυσκολίες στην κανονική εξυπηρέτηση των δανείων τους. Όμως, στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ των δύο τελευταίων ερευνών καταγράφεται μικρή επιδείνωση της χρηματοοικονομικής πίεσης. Το ποσοστό των νοικοκυριών για τα οποία το κόστος εξυπηρέτησης δεν υπερβαίνει το 1/3 του εισοδήματός τους μειώνεται σε 78% το 2007 από 81% το 2005 και το ποσοστό των νοικοκυριών για τα οποία το κόστος εξυπηρέτησης δεν υπερβαίνει το 40% του εισοδήματός τους μειώνεται σε 84% το 2007 από 88% το 2005. Η επιδείνωση αυτή συνδέεται άμεσα με την αύξηση των τραπεζικών επιτοκίων. Όμως, παρά την αύξηση των επιτοκίων και την ταχεία αύξηση των τραπεζικών δανείων προς τα νοικοκυριά η καμπύλη κόστους εξυπηρέτησης των δανείων διατηρείται γενικά σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Το αποτέλεσμα αυτό θα πρέπει να αποδοθεί στην πιο αποτελεσματική διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου εκ μέρους των τραπεζών, στο πλαίσιο και των οδηγιών της Τράπεζας της Ελλάδος για την εφαρμογή μιας πιο μακροπρόθεσμης και προνοητικής πολιτικής στον τομέα αυτό από ό,τι ενδεχομένως τις οδηγεί ο ανταγωνισμός για διατήρηση ή επαύξηση των σχετικών μεριδίων τους στη λιανική τραπεζική. Σε κάθε όμως περίπτωση θα πρέπει να επισημανθεί ότι το μερίδιο στο συνολικό χρέος των νοικοκυριών του εναπομένουτος 16% των νοικοκυριών, δηλ. αυτών που στην έρευνα του 2007 είχαν κόστος εξυπηρέτησης πάνω από 40%, είναι σχετικά υψηλό (36,6%) και σε σημαντικό βαθμό προέρχεται από μη ενυπόθηκα δάνεια, υποδηλώνοντας ότι υπάρχουν για τις τράπεζες σημαντικά περιθώρια βελτίωσης στη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου. Παράλληλα, θα πρέπει και τα νοικοκυριά να σταθμίζουν προσεκτικά τις χρηματοοικονομικές τους ανάγκες και δυνατότητες στη βάση και των άλλων υποχρεώσεών τους και να ζητούν από τις τράπεζες να τους εξηγήσουν, όπως άλλωστε έχουν υποχρέωση, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δανείων και τους κινδύνους που αυτά ενσωματώνουν.

Στο νόμο περί προστασίας υπερχρεωμένων νοικοκυριών που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο «Θεσμικό πλαίσιο» της παρούσας εργασίας φαίνεται η σημασία που δίνει ο

νομοθέτης στη σωστή πληροφόρηση των καταναλωτών από τις τράπεζες για τους όρους του εκάστοτε δανείου αλλά και στην ευθύνη που έχει ο καταναλωτής απέναντι στη δανειακή σύμβαση που υπογράφει να σταθμίζει την οικονομική δυνατότητά του να εκπληρώσει τις δανειακές του υποχρεώσεις. Γι' αυτό το λόγο η εφαρμογή του νόμου ελέγχει αν ο καταναλωτής βρέθηκε σε δυσμένεια εξαιτίας απρόβλεπτων παραγόντων, όπως για παράδειγμα πρόβλημα υγείας ή απόλυση από την εργασία λόγω ανωτέρας βίας, ή εάν εξαρχής δεν είχε την προαπαιτούμενη αυτογνωσία ώστε να διαχειριστεί τις δανειακές του υποχρεώσεις. Ανάλογα με το πόρισμα όσον αφορά τα παραπάνω αποφασίζεται και το αν θα υπάρξει δανειακή ελάφρυνση και σε τι βαθμό.

Από την ανάλυση δεδομένων η παρούσα έρευνα έδειξε ραγδαία αύξηση των υπολοίπων των πιστώσεων από το 2005 μέχρι και το Μάιο του 2008, σε όλες τις κατηγορίες δανείων και κυρίως τα στεγαστικά και τα καταναλωτικά. Στις αρχές του 2012 όμως μετά από σταδιακή μείωση, τα υπόλοιπα των πιστώσεων επανέρχονται στα επίπεδα του 2008. Σύμφωνα και με τις έρευνες της Τράπεζας της Ελλάδος αυτό οφείλεται αφενός στη σταδιακή κορύφωση της έντασης του ανταγωνισμού στη λιανική τραπεζική και αφετέρου στη διαμόρφωση των επιπέδων των επιτοκίων στο υπό μελέτη χρονικό διάστημα. Επίσης αναδεικνύεται η μη ικανοποιητική ρευστότητα των τραπεζών από τα μέσα του 2010 έως τις αρχές του 2012. Ενώ το 2005 τα επιτόκια καταθέσεων ήταν ιδιαίτερα χαμηλά, ελαφρώς κάτω από 1% για καταθέσεις ημέρας και ταμειυτηρίου και μόλις κάτι παραπάνω από 2,21% για τις προθεσμιακές ως 1 έτος, το 2007 έχουμε σημαντική άνοδο των επιτοκίων όλων των καταθέσεων. Στις αρχές του 2012 η αποδόσεις των καταθέσεων ημέρας και ταμειυτηρίου είναι χαμηλότερες και από εκείνες του 2005, ενώ αντίθετα το επιτόκιο των προθεσμιακών ως 1 έτος είναι σχεδόν στο 5%. Αυτή είναι μια συντεταγμένη προσπάθεια ώθησης των καταθέσεων προς προθεσμιακές μεγαλώνοντας το χάσμα επιτοκίων με τις υπόλοιπες καταθέσεις. Πιθανότατα ο σκοπός των τραπεζών είναι να δεσμεύσουν κάποια καταθετικά κεφάλαια για ένα χρονικό διάστημα εύλογο που να μπορεί να προσφέρει διαχειρίσιμη ρευστότητα, σε αντίθεση με τις λοιπές καταθέσεις οι οποίες μπορούν αποταμιευθούν ανά πάσα στιγμή με αποτέλεσμα να μην μπορούν τα ΝΧΙ να χορηγήσουν πιστώσεις με ασφάλεια λόγω τις γενικευμένης έλλειψης ρευστότητας.

Η αύξηση των επιτοκίων στα δάνεια χωρίς διάρκεια μειώνει τα υπόλοιπα των δανείων ενώ αντίθετα η αύξηση των επιτοκίων των καταναλωτικών δανείων επηρεάζει τα υπόλοιπα των δανείων ανοδικά, τα νοικοκυριά δεν φαίνεται να πτοούνται από αυξήσεις στα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων ενώ, αντίθετα η αύξηση των επιτοκίων των δανείων μέσω πιστωτικών καρτών αποθαρρύνει το δανεισμό. Το πόρισμα αυτό είναι σε συμφωνία και με τα αποτελέσματα των ερευνών της Τράπεζας της Ελλάδος. Η παραπάνω σχέση επιβεβαιώνεται και ανά κατηγορία υπολοίπου δανείων με το αντίστοιχο επιτόκιο, άρα άνοδος των καταναλωτικών επιτοκίων οδηγεί σε άνοδο των υπολοίπων καταναλωτικών δανείων, αντίστοιχα άνοδος των επιτοκίων των δανείων μέσω πιστωτικών καρτών οδηγεί σε μείωση του αντίστοιχου υπολοίπου.

Είναι προφανές πως έχουν γίνει και στην Ελληνική τραπεζική αγορά λανθασμένες εκτιμήσεις στον τομέα της λιανικής τραπεζικής όσον αφορά τα κριτήρια που έπρεπε να πληρούν οι υποψήφιοι δανειολήπτες. Οι λανθασμένες αυτές εκτιμήσεις μπορεί να είναι λανθασμένοι υπολογισμοί εν καιρό ευμάρειας, άστοχες ενέργειες αύξησης της τραπεζικής πελατείας από τη μεριά τραπεζικών στελεχών ή ακόμα και έλλειψη αυτογνωσίας από πλευράς του Έλληνα καταναλωτή σε ότι αφορά την ικανότητά του να αποπληρώσει. Σημασία δεν έχουν μόνο τα κριτήρια, αλλά και το που μπαίνει η «βάση» σε αυτά, το σημείο που χωρίζει εκείνους που μπορούν να δανειστούν και να επωφεληθούν της μόχλευσης και εκείνους που, αν δανειστούν θα ζημιώσουν όχι μόνο τους δανειστές τους όπως είναι φυσικό, αλλά κυρίως τους ίδιους τους εαυτούς τους. Μια πρόταση για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου θα ήταν ένας ενιαίος μηχανισμός αξιολόγησης για τους ιδιώτες δανειολήπτες, π.χ. η Τράπεζα της Ελλάδος, με τη χρήση μηχανογραφημένου απρόσωπου συστήματος αξιολόγησης που θα λειτουργεί με κριτήρια και «βάσεις» προσυμφωνημένες από τις τράπεζες που δραστηριοποιούνται στη λιανική τραπεζική. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την εστίαση του ανταγωνισμού στο τραπεζικό προϊόν και τα χαρακτηριστικά του όπως π.χ. το επιτόκιο, ο χρόνος αποπληρωμής, το ύψος της πίστωσης και ό χ στη δανειοληπτική ικανότητα του υποψήφιου πελάτη.

Η συγκεκριμένη διατριβή δυστυχώς περιορίζεται από την έλλειψη βιβλιογραφίας ελληνικής πάνω στο συγκεκριμένο θέμα η οποία απορρέει κυρίως από την απροθυμία τόσο των τραπεζών αλλά και των δανειοληπτών να παράσχουν ακριβή και επαρκή δεδομένα. Η ίδια η φύση των δεδομένων που απαιτούνται, όπως για παράδειγμα τα ποσά των δανείων που βρίσκονται σε καθυστέρηση, η βάσεις που ορίστηκαν κατά την αξιολόγηση των δανειοληπτών, τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των δανειοληπτών καθιστά τη διάθεσή τους δύσκολη, αν όχι αδύνατη. Ακόμα και η ίδια η Τράπεζα της Ελλάδος αντιμετώπισε δυσκολία στην διεξαγωγή των ερευνών της από τη διστακτικότητα των νοικοκυριών να απαντήσουν με ειλικρίνεια στα ερωτηματολόγια και επίσης εντόπισε αποκλείσεις στα πορίσματα των ερευνών της σε σχέση με τα επίσημα στοιχεία που παραθέτουν οι εμπορικές τράπεζες στην Τράπεζα της Ελλάδος ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Ωστόσο, υπάρχουν περιθώρια μελλοντικής έρευνας πάνω στο συγκεκριμένο θέμα που θα μπορούσε να οδηγήσει σε καλύτερη διαχείριση κινδύνου τις τράπεζες και πιο ευσυνείδητη χρήση δανείων τους δανειολήπτες. Έρευνες μπορούν να καθορίσουν το μέγιστο ποσό μόχλευσης ανά κατηγορία εισοδήματος με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ευανάγνωστου και απλού πίνακα με τον οποίο ο καταναλωτής να γνωρίζει τι ποσά δύναται να δανειστεί με ασφάλεια και η τράπεζα τι ποσά μπορεί να διαθέσει. Ακόμα θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να διερευνηθεί αν μπορούν να υπάρξουν κοινές βάσεις αξιολόγησης των δανειοληπτών από όλες τις εμπορικές τράπεζες χωρίς να διαταραχθεί η αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενογλώσση

1. **Ackermann, J., (2008)**, “*The subprime crisis and its consequences*”, Journal of Financial Stability, p. 329 – 337
2. **Allen, F., Santomero, A., (1999)**, “*What do financial intermediaries do?*”, University of Pennsylvania review, Issue 56 , p. 1 – 41
3. **Benmelech, E., Dlugosz, J., (2009)**, “*The Credit Rating Crisis*”, NBER Working Paper Series, Paper 15046
4. **Black, K., William, (2005)**, “*The best way to rob a bank is to own one*”, University of Texas Press, Texas
5. **Ciner, C., (2007)**, “*Dynamic linkages between international bond markets*”, Journal of multinational financial management, Issue 17, p. 290- 303
6. **Crotty, J., (2009)**, “*Structural causes of the global financial crisis: a critical assessment of the ‘new financial architecture’*”, Cambridge Journal of Economics, Issue 33, p. 563- 580
7. **DeMarzo, P.,M., M.J., Fishman K.,M.,Hagerty, (2005)**, “*Self-Regulation and government Oversight*”, in Review of Economic Studies, vol.72, p. 687- 706
8. **Golin, J, (2001)**, “*The Bank Credit Analysis Handbook: A Guide for Analysts, Bankers and Investors*”, John Wiley & Sons (Asia) Pre Ltd.
9. **Hull, J.,C., (2003)**, “*Options, Futures and Other Derivatives. 5th ed.*”, Prentice Hall, New Jersey
10. **Llewellyn, D., (1999)**, “*The economic rationale for financial regulation*”, Financial Services Authority, Issue 37, p. 13 – 23, 28-30
11. **Minton, B.,A., Stulz, R., Williamson, (2005)**, “*How much do banks use credit derivatives to reduce risks?*”, Ohio state university

12. **Mizen, P., (2008)**, “*The Credit Crunch of 2007-2008: A Discussion of the Background, Market Reactions, and Policy Responses*”, Federal Reserve Bank of St. Louis review, Issue 90, vol. 5, p. 531- 567
13. **Pixley, J., (2010)**, “*The use of risk in understanding financial decisions and institutional uncertainty*”, The Journal of Socio- Economics, Issue 39, p. 209-222
14. **Porter, K., (2008)**, “*Bankrupt Profits: The Credit Industry’s Business Model for Postbankruptcy Lending.*” Iowa Law Review, Vol. 94
15. **Ritter, J.,R., Zhang, D., (2007)**, “*Affiliated mutual funds and the allocation of the initial public offerings*”, Journal of financial Economics, Issue 86, p. 337- 368

Ελληνική

1. **Αλεξιάκης, Π., (1999)**, «*Τραπεζικό περιβάλλον*», ΤΟΜΟΣ Β, Εκδόσεις Ελληνικό ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
2. **Βασιλείου, Δ., (1999)**, «*Τραπεζική Διοίκηση Τόμος Α Χρηματοοικονομική Διοίκηση*», Εκδόσεις Ελληνικό ανοικτό Πανεπιστήμιο Πάτρα
3. **Εμβαλωτής, Α., Κατσή, Α., Σιδερίδης, Γ., (2006).**, «*Στατιστική μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*», Εκδόσεις Τόπος, Α΄ Έκδοση, Ιωάννινα
4. **Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (2010)**, «*Νόμος Υπ’ αριθμό 3869*», Εθνικό Τυπογραφείο, αριθμός φύλλου 130, τεύχος 1^ο
5. **Καραπιστόλης, Δ., (2001)**, «*Ανάλυση Δεδομένων και Έρευνα Αγοράς*», Εκδόσεις Ανικούλα, Θεσσαλονίκη
6. **Καραπιστόλης, Δ., (2001)**, «*Στατιστική Επιχειρήσεων*», Εκδόσεις Ανικούλα, Θεσσαλονίκη
7. **Καραπιστόλης, Δ., (2000)**, «*Οικονομικά Μαθηματικά*», Εκδόσεις Ανικούλα, Θεσσαλονίκη
8. **Παπαδάκης, Ι., (1999)**, «*Τραπεζικό περιβάλλον*», ΤΟΜΟΣ Α, Εκδόσεις Ελληνικό ανοικτό Πανεπιστήμιο Πάτρα
9. **Σαρμανιώτης, Χρ., (2003)**, «*Μάρκετινγκ και Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές*», Εκδόσεις Τ.Ε.Ι.Θ., Θεσσαλονίκη

- 10. Τράπεζα της Ελλάδος, (2008), «Δανεισμός και χρηματοοικονομική πίεση στα νοικοκυριά: Έρευνα σε επίπεδο νοικοκυριού»,** Διεύθυνση στατιστικής
- 11. Τράπεζα της Ελλάδος, (2006), «Δανεισμός και χρηματοοικονομική πίεση στα νοικοκυριά: Έρευνα σε επίπεδο νοικοκυριού»,** Διεύθυνση στατιστικής

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ, 2012

